

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Գ. ՊԱՆԵՑ ԳՐԱՑ

Հ. ԵՒ Զ. ԱՍԱՏՈՒՐ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԳԻ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐԻ

(ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ԳԻՐՔ)

1901

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԻՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՂԱԿԵՐԱՅՈՒՆ

Ընթերցումներ. — Սովեյիլ բառեր. — Զրուցագրություններ. —
Բերականական դասեր. — Արտասանություններ. — Բերանացի
Պատմություններ. — Հրահանգներ. — Գրի օրինակներ

491.99-5
4-73

Կ. ՊԱՆԵՑ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԻՈՐՀՈՒՐԴԻՆ Ե. ՄԱՏՔԷՐԱՅՈՒՆ

1908

5873

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Պ. ՊԱՂԵՆՑ ԳՐԱՏԱՐԱՆ ԼՍԻ

Printed in Turkey

491.99.5 Z. ԵՒ Զ. ԱՍԱՏՈՒՐ

Q-73

սե

20

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԳԻ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐԻ

ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ԳԻՐՔ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԳԵՆ ԿԱՔԵՐԱՅՈՒԱԾ

Ընթերցումներ. — Սորվելիք բառեր. — Զբոսապարտքի գրքեր. —
Քերականական դասեր. — Արեսաանութիւններ. — Քերականի
պատմումներ. — Հրահանգներ. — Գրի օրինակներ

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. ՄԱՏՔԷՆՍԵԱՆ

1908

14 FEB 2010

Handwritten numbers in purple ink: 2, 3, 1, 2

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎԵՐԱԳՐԱՏՈՒՆ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ ՆՐ ԹՂԹԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑ

Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

Թիւ 27, Ֆիլնովներ Մոզուզու, Կ. Պոլիս

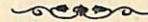

519
39

معارف عمومیہ نظارت جلیہ سنک ۲۴ ربیع الآخر ۱۳۲۵ و ۲۴ مایس
۱۳۲۳ تاریخلی و ۱۰۷ نومرولی رخصتنامه سیله طبع اولنشد

Printed in Turkey

Յ Ա Ռ Ա Ջ Ա Բ Ա Ն

Բազմաթիւ ուսուցիչներ և ուսուցչուհիներ իրաւամբ դիտել տուին մեզ
Թէ մեր Գործնական Քերականութեան Ա. Գիրքը Մանկապարտէզէն նախա-
կըրծարան գացող տղոց համար դժուար կու գայ, Թէ հարկ կ'ըլլայ Տարիա-
կան Դասընթացքի երկրորդ տարիէն կամ նոյն իսկ տեղ տեղ Միջին Դաս-
ընթացքի առաջին տարիէն սկսիլ անոր զործածութիւնը. և Թէ Քերակա-
նութեան նախապատրաստական գրքի մը պէտքը զգալի է:

Անա այդ պէտքը լրացնելու կոչուած է ներկայ աշխատութիւնը:

Այս **Նախապատրաստական Գիրքին** մեծուոր բոլորովին նոր է,
և անոր զաղափարը կը պարտինք Պռիւնօ և Պօնիի *Méthode de la
langue française* գործին. այս երկու Ֆրանսացիները, որոնց առաջինը
Ֆրանսական լեզուի պատմութեան ուսուցիչն է Սօւպօնի, և երկրորդը նախ-
նական կրթութեան բննիչ Ֆրանսայի մէջ, երկարամեայ աշխատակցութեամբ
Քերականութեան զասաւանդութիւնը էապէս բարեփոխել փորձած են, հե-
ռանալով քիչ մը աւանդական դրութիւններէն, և ջանալով լեզուին աւան-
դուրը աւելի բանաւոր հիման մը վրայ դնելու:

Պռիւնօ և Պօնիի փորձառութեանն օգտուելով և ներշնչուելով անոնց
մեծոտէն, ջանացինք հայ մանուկներուն համար պատրաստել անանկ աշ-
խատութիւն մը, որ պարզ, դիւրուտոյց ու նոյն իսկ զուարճալի դարձնէ
իրենց՝ Քերականութեան չոր ու ցամաք կանոնները, և լեզուին օրէնքները
սորվեցնելով հանդերձ՝ աշակերտներուն բառերու պաշարը աւելցնէ ու
վարժեցնէ զանոնք իրենց մտածումները արտայայտելու. և իրենց գիտցած
բառերը անսխալ ուղղագրութեամբ ներկայացնելու:

Մեր Քերականութեան այս **Նախապատրաստական Գիրքը** կը
պարունակէ **ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾՆԵՐ**, **ՍՈՐՎԵԼՈՒՔ ԲԱՌԵՐ**, **ՊԱՏԿԵՐԻ ՎՐԱՑ
ԲԵՐԱՆԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ**, **ՔԵՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍՏԵՐ**, **ԶՐՈՒՑԱ-
ԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ**, **ՀՐԱՂԱՆԳՆԵՐ**, **ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ** և **ԳՐԻ
ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ**:

ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾՆԵՐԸ կարճ նախադասութիւններով պարզ գաղափարներ կ'արտայայտեն: Իւրաքանչիւր «Ընթերցուած» ի պատկեր մը կ'ընկերանայ: Այս «Ընթերցուած» ներքը կը ծառայեն արագ և գիտակից կերպով կարդալ սորվելու: Նախ ուսուցիչը պէտք է բացատրէ պատկերին և «Ընթերցուած» ին նիւթը, շատ ամիտի կերպով, և կարդայ «Ընթերցուած» ը, յատակ արտասանութեամբ, բացատրելով բառերուն ու նախադասութեանց իմաստը: Յետոյ տղոցմէ ոմանք պէտք է կարդան զայն կարգաւ, և ուսուցիչը պէտք է սրբազրէ արտասանութեան սխալները, կրկնել տալով սխալ կարացուած բառերու ընթերցումը:

«Ընթերցուած» ներքը և պատկերները (1) առիթ պիտի տան ուսուցչին որ աշակերտը **խօսելու վարժեցնէ**: Խօսելու վարժութիւնը շատ կարեւոր է, ուստի պէտք է հարկադրել տղաքը որ բերանացի պատասխանեն այն հարցումներուն զորս ուսուցիչը պիտի ուղղէ իրենց: Կարգ մը հարցումներ մենք նշանակած ենք իւրաքանչիւր «Ընթերցուած» է ետքը. ուսուցիչը կրնայ փոխել այդ հարցումները կամ նորեր աւելցնել անոնց վրայ: Բայց չի բաւեր միայն ատոնցմէ օգտուիլ տղաքը խօսեցնելու համար. հարկ է օգտուիլ նաև «Սորվելիք բառեր» էն և «Պատկերի վրայ բերանացի պատմուածք» ներքին:

ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐԸ ընդհանրապէս ծանօթ առարկաներէ բաղած ենք ինչպէս **դպրոցական նիւթեր, դպրոց, մարմին, հագուստ, ընթացիք, ընթացի անասուններ, ուսելիք եւ խմելիք, և այլն** ուսուցիչը, ամէն անգամ որ կարելի է, պէտք է ցոյց տայ աշակերտին այն իրը որուն բառը կ'ուզէ սորվեցնել, պէտք է իրերու և անձերու յատկութիւնները ճանչցնել տայ և այսպէս ածականներ սորվեցնէ կամ բայերուն իմաստը բացատրէ՝ զործողութեանց վրայ գաղափար տալով: Զանաւոր է որ տղան իր նոր սորված բառերը զործածէ իր խօսած ատեն, ուստի յաճախ հարցումներ ուղղելու է անոր և հոգ տանելու է որ նախադասութիւններով պատասխանէ և ոչ թէ միայն բառերով:

Խօսելու այս վարժութեան պիտի ծառայեն նաև **ՊԱՏՆԵՐԻ ՎՐԱՅ ԲԵՐԱՆՍԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ**, որոնք առիթ պիտի տան տղուն բացատրելու իր տեսածը: Պատկերներուն տակ գրուած ծանօթութիւնները արդէն կը դիւրացնեն պատմուածքը, զոր աւելի կը դիւրացնէ ուսուցիչը իր հարցումներով և բացատրութիւններով:

(1) Պատկերները յատկապէս այս դասագրքին համար պատրաստուած են ծանօթ փորագրիչ Գրիգոր Էֆէնտի Իւթիւճեանի կողմէ:

ԲԵՐԱՆՍԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ հնար եղածին չափ համառօտ և ամիտի ըրած ենք, ջանալով «Ընթերցուած» ներքին բաղել ընդհանրապէս: Քերականական կանոնները դիւրեւրենելի ընելու համար, հարկ տեսած ենք կարգ մը կանոններու լուսաբանութիւնը Ա. Գիրքին յետաձգելու: Այսպէս, յոբնակիի ձեւին վրայ խօսելով, ըսած ենք թէ անունը յոր նակիի մէջ **ԵՐ** կամ **ՆԵՐ** կ'առնէ, և չենք բացատրած թէ միավանկ բառերը **ԵՐ** կ'առնեն և բազմավանկները **ՆԵՐ**: Ասոր պատճառն է սա նկատողութիւնը թէ մանկապարտէզէն նոր նախարթարան եկած տղան տակալին չի կրնար ըմբռնել **Թէ** ինչ է **ՎԱՆԿԸ**: — Նոյն կարգի նկատումներով է որ **ԱՆՈՒՆԻՆ** սահմանը տուած ատեննիս ըսած ենք թէ **ԱՆՈՒՆԸ ԻՐ**, **ԱՆՃ** կամ **ԱՆՏԱՈՒՆ** կը ներկայացնէ, առանց յիշատակելու «վերացական անունները» — Նոյնպէս բայերու վրայ խօսած ատեննիս **Սահմանական և Հրամայական** եղանակները միայն պատկերացուցած ենք, յաջորդ Գրքին թողլով **Ստորադասական և Ս.Ս.ՆԵՐԵՆՈՅՅ** եղանակները, և այս պատճառաւ բայերու իբր տիպար յիշատակած ենք **ԻՐԵՆԻՄ, խօսիմ, խաղամ** ձեւերը փոխանակ **ԻՐԵՆԻ, խօսիլ, խաղալ** ձեւերուն: — Վերջապէս սովորաբար ընդունուած շարքէն շեղելով, անուններու հոլովման վրայ այս Քերականութեան վերջին դասերուն մէջ միայն խօսած ենք. տարակոյս չկայ որ երբ տղան զիտէ **Թէ** ինչ է **ԵՆՔԱԿԱՆ** և **ՍԵՆՈՒ ԽՆՈՒՐԸ**, աւելի դիւրաւ կ'ըմբռնէ **ԱՂՂԱԿԱՆԻՆ** և **ԽԱՅԳԱԿԱՆԻՆ** տարբերութիւնը. իսկ **ԵԹէ** **ՍԵՆՈՒԿԱՆ**, **բացառական** և **գործիական** հոլովներուն հետ չենք յիշած **ՏՐԱԿԱՆ** հոլովն ալ, պատճառը սա է թէ տղան սեռականը կրնայ շփոթել տրականին հետ, որուն արտայայտած գաղափարը տակալին չի կրնար հասկնալ որոշ կերպով:

ԶՐՈՒՅԱԿՐՈՒԹԻՆՆԵՐԸ ունէ մէջ զործածած ենք սովորական բառեր և պարզ նախադասութիւններ: Որպէս զի բառին ուղղագրութեան ընտելանան աշակերտները, դասատուն պէտք է նախ «գրուցագրութիւն»ը կարդայ բարձրաձայն, յատակ հնչումով. պէտք է բացատրէ թէ «գրուցագրութեան» բառերը ինչ մասնաւոր յատկանիշեր կը ներկայացնեն. օրինակի համար, առաջին դասին «գրուցագրութեան» բառերը միայն **ա** ձայնաւոր կը պարունակեն, երկրորդ դասին բառերը նաև **ի**. երրորդ դասին աշակերտին կը տրուին **ու** և **իւ** երկբարբառներով բառեր. եօթերորդ դասին մէջ **գ** ու **Ք** ու **բ** բառեր տրուած են և այդ երկու գիրերուն հնչումը կարգ մը գաւառներու մէջ նոյն ըլլալով ուսուցիչը առիթ պիտի ունենայ աշակերտին բացատրել թէ երբեմն **գ** և երբեմն **Ք** կը զործածուի նոյն ձայնին համար. հետզհետէ կու գան **ց** և **ձ**, **ք** և **ղ**, **փ** և **բ**, **չ** և **ջ** ձայները. նոյնպէս և հնչումը բառերուն սկիզբը, **հա**, **եօ**, **հայ** երկբարբառները, **ուա**, **ուե**, **ուէ**, **ուո** երկբարբառները որոնք կը հնչուին **վա**, **վէ**, **վօ**.

և այլն: Ուսուցիչը այս երեւոյթներուն վրայ կը խօսի պարզ կերպով և անցողակի, առանց տղոց միտքը խճողելու ուղղագրական կանոններով, որոնք աւելի ետքի տարիներուն մէջ պիտի աւանդուին իրենց: — Հարկ եղած բացատրութիւնները տրուելէ յետոյ իւրաքանչիւր աշակերտ իր քարէ տախտակին վրայ կը գրէ «գրուցագրութիւն»ը: Աշակերտները իրենք իսկ կը սրբագրեն ապա իրենց սխալները դասագրքին վրայ նայելով, և իրենց տետրակին վրայ կ'ընդօրինակեն գրուցագրուած բառերը կամ նախադասութիւնները:

Գալով **ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐ**ուն, անոնց նպատակն է աշակերտին կիրարկել տալ իր սորվածը: «Ընթերցուած»ներուն ներքև դրուած «Հրահանգ»ները ոչ միայն խօսելու, այլ և հետզհետէ զրելու վարժութեան պիտի ծառայեն: Առաջին դասերուն մէջ ուսուցիչը իւրաքանչիւր հարցումի տըրուած բերանացի պատասխաններէն լաւագոյնը պիտի գրէ սև տախտակին վրայ, որպէս զի տղաք ընդօրինակեն զայն իրենց տետրակին մէջ: Բայց հետզհետէ պիտի ջանայ որ անոնք կարենան ինքնին գրել իրենց ուղղուած հարցումին պատասխանը: «Սորվելիք բառեր»ուն և «Վերականուածեան դասեր»ուն տակ դրուած հրահանգները պիտի սորվեցնեն տղոց պարզ նախադասութիւններ կազմել, նշանակելով յոյ մը, ամական մը, դերանուն մը կամ բայ մը. եզակիի վերածելով յոքնակի նախադասութիւններ կամ յոքնակիի վերածելով եզակի նախադասութիւններ, և այլն: Այս հրահանգները կանխաւ պէտք է բացատրուին ուսուցչին կողմէ, որ նախ կը կարդացնէ և ապա օրինակներով կը հասկցնէ աշակերտին թէ ինչպէս պիտի պատրաստէ զանոնք:

ՈՐՏԱՍԱՆՈՒԹՅԱՆ համար գրած ենք բոլորովին նոր ոտանաւորներ ընդհանրապէս հետեւողութեամբ օտար հեղինակներու. «Ընթերցուած»ներէն ալ **Տղան և Կատուն** (էջ 14), **Անհնազանդ Ճագար** (էջ 18), **Գայլը և Ուլը** (էջ 24), **Փիթեռնիկը և Ճանճը** (էջ 28) կրնան ծառայել «Արտասանութեան»: Ուսուցիչը պէտք է նախ կարդայ արտասանութիւք ոտանաւորը և աշակերտներուն հասկցնէ անոր իմաստը. պէտք է անոր պարունակած դժուար բառերուն մասին հարցումներ ուղղէ անոնց և բացատրէ ընտանի կերպով: Յետոյ աշակերտները պէտք է կարդան արտասանութիւք հատուածը, քանի մը անգամներ, մինչև որ անսխալ կարդան: Յաջորդ դասին կ'արտասանեն ինչ որ սորված են:

ԳՐԻ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐը «Ընթերցուած»ին կամ «Արտասանութեան» բարոյականը կը խտացնեն, և աշակերտը, օրինակելով իբր օրինակ արուած նախադասութիւնը, ոչ միայն պիտի օգտուի գրավարժութեան տեսակետով, այլ կարողացածէն կամ արտասանածէն դուրս ցայտող բարոյական դասը պիտի կրնայ դրոշմել իր մտքին մէջ:

Ահա ինչպէս կ'ըմբռնենք մենք այս գրքին դերը: Մեր նպատակը եղած է մեր մատղաջ սերունդին սորվեցնել մայրենի լեզուին առաջին տարրերը, աստիճանական զարգացում տալով անոր մտքին ու բարոյականի առաջին հունտերը ցանելով անոր հոգիին մէջ, և կը կարծենք թէ մեր այս աշխատասիրութիւնը կրնայ օգտակար ըլլալ այս տեսակէտներով:

Հ. ԵՒ Զ. ԱՍՍՏՈՒՐ

Վ Ր Ի Պ Ա Կ Ն Ե Ր

Էջ	Տող	Միայ	Ուղիղ
24	12	կը փառատես	կը բզբտես
27	22	տախտատ	տարատ
56	28	փողկիկ	բողկիկ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԴԻ ԱՇԽԱՐՀԱՔԱՐԻ

Ա. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՄԵՐ ԴԱՍԱՐՈՆԸ

Մեր դասարանը մեծ սենեակ մըն է: Հայն պատուհաններ ունի: Գետինը շարուած են գրասեղաններ և նստարաններ: Աշակերտները նստած կ'աշխատին: Պատին վրայ կախուած են աշխարհացոյց քարտէսներ ու սեւ գրատախտակ մը: Ուսուցիչը մեր դասը կը բացատրէ: Երբ ճաշի զանգակը զարնուի, սօք կ'ելլենք, կ'աղօթենք և ճաշարան կ'իջնենք:

ՀՐԱՀԱՆՓՆԵՐ

1. Բերանացի պատասխանեցէ՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Ձեր դասարանը ինչպէս սենեակ է: — 2. Պատուհանները ինչպէս են: — 3. Գետինը ինչ շարուած է: — 4. Աշակերտները ինչպէս կ'աշխատին: — 5. Պատին վրայ ինչ կախուած է: — 6. Ուսուցիչը ինչ կ'ընէ: — 7. Երբ ճաշի զանգակը զարնուի ինչ կ'ընէք:

2. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — Դպրոցական ճիւղեր

Դրաստիտակ, կաւիճ, քարէ աստիտակ, մաշիս, գրիչ, կաղամար, Թանար, քանակ, սեռակ, գիրք, քարէս, պայուսակ:

ԳՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Յնապատեցիցէ՛ք ձեր Դպրանը

Ա. ԴԱՍ. — ԲԱՌԵՐ

1. Գրելու եւ խօսելու համար բառեր կը գործածենք: Այսպէս՝ երբ ըսեմ *աշակերտները ճաշեցին*՝ խօսք մը կը շինեմ. այս խօսքը բաղկացած է երկու բառերէ. *աշակերտները* եւ *ճաշեցին*:

2. Երբ գրենք, բառերը միշտ իրարմէ կը զատենք:

ՀՐԱՀԱՆՓՆԵՐ

3. Օրինակեցէ՛ք եւ իրարմէ զատեցէ՛ք հետեւեալ բառերը.

Գիրքը, երգօրսմաստիտը, երկուտետարակ, սեղրատախտակմը, խմորիչս:

4. Տարբառ օրինակեցէ՛ք Ա. ընթերցումին մէջէն, եւ այդ բառերը զատ զատ գրեցէ՛ք:

5. ԶՐՈՒՅԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մագ, մաս, պար, ստո, ծառ, պատառ, ճակատ, սակառ, սակառ:

6. Բերանացի ըսէ՛ք թէ այս զրուցագրութեան մէջ քանի՛ բառ կայ:

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՄԱՆԱՆ ԱՂՕԹԵՐ

*Ա. քաղաղին ձայնն առաջին
Երբոր հնչեց առտուն խանուխ,
Եւ վազեցի սօքը խաչին
Որ աղօթեմ քեզ սրտաբոխ,
Ի՛նչ, բարի՛ Հայր, Հայր ամէնուս:
Դուն որ տուիր երգ թռչունին,
Ձայն սուր դողդոջ շրթունքներուս
Որ կարդալու դեռ ուժ չունին:*

Բ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՏԻՐԱՆ ԵՒ ՆՕՒՆԵՐ

Նուարդ ութը տարու է: Խելացի աղջիկ մըն է և միշտ աղէկ կը պատրաստէ իր դասերը: Նուարդ իր մայրը շատ կը սիրէ: Երբ իրիկունը դպրոցէն տուն դառնայ, տանը գործերուն ալ կ'աշխատի:

Իր եղբայրը, Տիրան, վեց տարու է: Առտուն կասնուի կ'արթննայ, և անկողնէն կը ցատքէ կ'ելլէ: Նուտ մը կը լուացուի, կը հագուի, նախաճաշ կ'ընէ, և ժամանակին դպրոց կ'երթայ: Ինք ալ աշխատասէր է իր քրոջը պէս:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

7. Բերանացի պատասխանեցէ՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Ի՞նչ է Տիրանին քրոջը անունը: — 2. Ի՞նչպէս աղջիկ է Նուարդը: — 3. Քանի տարու է: — 4. Դասերը աղէկ կը պատրաստէ: — 5. Ի՞նչ է իր եղբորը անունը: — 6. Քանի տարու է Տիրան:

Ց. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — Դպրոցը

Դասարան, պատ, սախակամած, առաստաղ, դուռ, կղզանք, բանալի, պատուհան, ապակի, նստարան, գրասեղան, վառարան:

ԳՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Աշխատասէր է զեւթ

Բ. ԴԱՍ. — ԳԻՐԵՐ

3. Բառ գրելու համար գիրեր կը գործածենք: Այսպէս՝ Տիրան գրելու համար կը գործածենք **Տ, ի, ր, ա, ն** գիրերը:

4. Գիրերը երկու տեսակ են. *ձայնաւոր* եւ *քանաձայն*:

5. Չայնաւոր գիրերն են. **ա, ե, հ, ը, ի, ո, լ, օ:**

6. Բաղաձայն գիրերն են. **ք, գ, դ, զ, փ, ժ, շ, խ, ծ, կ, հ, ձ, ղ, ճ, մ, յ, ն, շ, չ, պ, ջ, ռ, ս, վ, Տ, ր, ց, փ, ֆ:**

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

9. Օրինակեցէ՛ք հետեւեալ բառեր եւ ստորագծեցէ՛ք բաղաձայնով սկսածները.

Նուարդ, Տիրան, գիրք, դպրոց, աղջիկ, մայր, գրիչ, աշակերտ:

10. Օրինակեցէ՛ք հետեւեալ բառեր եւ ստորագծեցէ՛ք ձայնաւորով սկսածները.

Առաստաղ, անկողին, վառարան, ապակի, բանակ, ուսուցիչ, տետրակ, մատիտ:

11. ԶՐՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Տարի, լիճ, վիզ, շիշ, կապիկ, պանիր, շապիկ, սիկին, պիստակ, ծաղիկ, ծիծաղ, կիրակի:

12. Բերանացի թե՛ք թէ որո՞նք են զուցագրութեան բառերուն ձայնաւորները եւ բաղաձայնները:

13. Օրինակեցէ՛ք զուցագրութեան բառերը եւ ստորագծեցէ՛ք բաղաձայնով վերջացողները:

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՇԵՐԱՄԸ ԵՒ ՍԱՐԳԸ

«Նայէ՛, կ'ըսէր օր մը սարգը շերամին, Մէկ ժամուան մէջ որքա՛ն կըտաւ հիւսեցի, Դուն կ'աշխատիս շարաթներով, դը՛րացի, եւ մատ մը բան չըգործեցիր տակաւին:»

«Բու ոտտայնըդ մարդ իր տունէն կ'արտաքսէ, Պատասխանեց անոր շերամը ճարտար, Ես կը հիւսեմ իմ թելերովս օգտակար Տիկիներուն ճոխ զարդերը մետաքսէ:»

Գ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՄԱՔՈՒՐ ԱՂՋԻԿ ՄԸ

Նուարդ շատ մաքուր աղջիկ մըն է: Աճէն առտու աղէկ մը կը լուացուի: Մազերը միշտ սանտրուած են: Իր հագուստները կը խողանակէ և կօշիկները կը սրբէ:

Տիրան քրոջը չափ մաքուր չէ. պաղ ջուրէն շատ չ'ախորժիր: Շատ անգամ ձեռքերը աղտոտ են, և մայրիկը կը յանդիմանէ զինքը ասոր համար:

Տիրան պիտի ջանայ քրոջը օրինակին հետեւելու:

Հ Ր Ա Ն Ա Ն Գ Ն Ե Ր

14. Բերանացի եւ յետոյ գրուոր պատասխանեցէ՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Ի՞նչ կ'ընէ Նուարդ մաքուր ըլլալու համար — 2. Մազերը ի՞նչ պէս են: — 3. Նուարդ ի՞նչ կ'ընէ իր կօշիկները: — 4. Տիրան քրոջը չափ մաքուր է: — 5. Ի՞նչ բանէ չ'ախորժիր — 6. Տիրան ի՞նչ ընել պիտի ջանայ:

15. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — ԸՆՏԱՆԻՔ

Մարդ, կին, հայր, մայր, զնւակ, որդի, աղջիկ, եղբայր, քույր, մեծ հայր, մեծ մայր, հորեղբայր, հորաքույր, մորեղբայր, մորաքույր:

ԳՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Արշակունի Բաղդատի Ի Վե՛ր

Գ. ԴԱՍ. — ԱՆՈՒՆ

7. Անուն կը կոչուին այն բառերը որոնք անձ մը, անասուն մը կամ իր մը կը ցուցնեն: Այսպէս՝ տղայ անձի անուն է: Կասու անասունի անուն է: Քաղաք իրի անուն է:

Հ Ր Ա Ն Ա Ն Գ Ն Ե Ր

16. Ըսէ՛ք թէ հետեւեալ բառեր անձի՞, անասունի՞ թէ իրի անուններ են.

Մարդ, կին, մատիտ, ոչխար, տետրակ, զնւակ, մայր, բանակ, հորեղբայր, կաղամար, շուն — Օրինակի համար.

Մտքդ անձի անուն է:
Ոչխար անասունի անուն է:

17. Գրեցէ՛ք երեք անձի անուն, երեք անասունի անուն, երեք իրի անուն:

18. ԶՐՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ապուր, շուն, մուկ, մածուէն, կասու, լուսին, ծիւղ, անկիւն, հիւղակ, գիւղ, ծիւն, մըշիւն:

19. Ըսէ՛ք թէ այս գրուցագրութեան բառերէն որո՞նք անասունի անուն են, եւ որո՞նք իրի անուն:

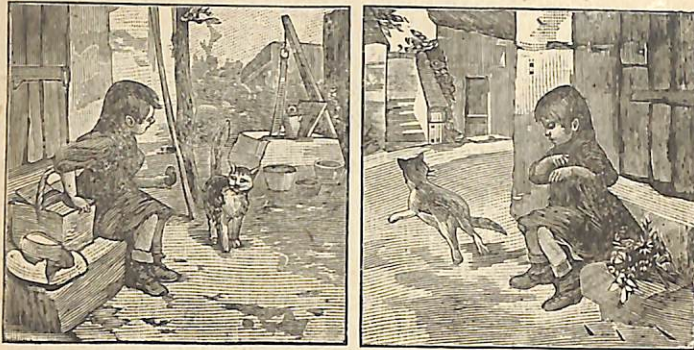
20. Այս գրուցագրութեան իրի անունները երկու անգամ գրեցէ՛ք:

ԲԵՐԱՆԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾԻՔ ՊԱՏԿԵՐԻ ՎՐԱՅ

ԲԱՐԵՍԻՔՏ ՏՂԱՆ

1. Օղը ի՞նչպէս է: — 2. Առտուն պայուսակը Յեւին տակ ո՞ր կ'երթայ տղան: — 3. ձամբան ի՞նչ կը անենէ: — 4. Տղան ի՞նչ կու տայ ծեղունիին: — 5. Ծերունին ի՞նչ կ'ըսէ երբ կ'առնէ հացը: — 6. Այս դպրոցականը բարձր տղայ է:

Գ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՏԳԱՆ ԵՒ ԿՍՏՈՒՆ

Մեր փողոցին մէջ տըղայ մը պզտիկ
կարկանդակ կ'ուտէր նստած զբրան մօտ,
երբ պոչը անկած հոն եկաւ յուշիկ
Աղուոր կատու մը գիրուկ ու մազոտ,
Եւ բիւր գգուանքով աղաչեց իրեն
Որ կըտօր մը տայ համով խըմորէն:

Ու մեր բարետիրտ մանուկը սիրուն
կերածէն մաս մը տըւաւ փխտիկին.
Առաւ խածաւ զայն շողոքորթ կատուն,
Եւ վազեց զընաց չընայած ետին.
«Կեղծաւոր կատու, գոչեց տըղան ժիր,
Գգուանքդ ինձի չէր. ճաշել կ'ուզէիր:»

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

Ձ1. Բերանացի պատասխանեցէ՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Ի՞նչ կ'ուտէր պզտիկ տղան — 2. Ի՞նչ է կարկանդակը — 3. Կատուն ինչն էր մուտար — 4. Տղան ի՞նչ տուաւ փխտիկին — 5. Ի՞նչ ըրաւ կատուն — 6. Ի՞նչ պտուաց տղան կատուին ետեւէն.

Ձ2. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — Դպրոցական ընկերներ

Մաքրուհի, Վահրամ, Միհրան, Եւզիսէ, Հայկանոյշ, Արաքի, աշակերտ, աշակերտուհի, մանչ, աղջիկ, ընկեր, ընկերուհի:

Դ. ԴԱՍ. — ՀԱՍԱՐԱԿ ԵՒ ՅԱՏՈՒԿ ԱՆՈՒՆ

8. Հասարակ անուն կը կոչուին այն անունները,
որոնք միեւնոյն շեռակէ ամեն անձի, ամեն անասունի,
ամեն իրի կրնան սրուիլ, ինչպէս *տղայ, կատու, փայտ*:

9. Յատուկ անուն կը կոչուին այն անունները
որոնք միեւնոյն շեռակէ ամեն անձի, ամեն անասունի,
ամեն իրի չեն կրնար սրուիլ, ինչպէս *Տիրակ, Բաւ-
բուշ, Պրուսա*:

10. Յատուկ անուն մը միշտ գլխագրով կը գրուի,
ինչպէս *Պրուսա, Տիրակ, Բաւբուշ*:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

Ձ3. Օրինակեցէ՛ք հետեւեալ յատուկ եւ հասարակ անունները
եւ դիմացը գրեցէ՛ք թէ ո՞րք յատուկ է եւ ո՞րք հասարակ.

Դասարան, պատուհան, մայր, սակաւ, տակաւ, Վանրամ, որդի,
Հերմիէ, գրիչ, Պրուսա, սեղան, եղբայր, բոյր, կատու:

Ձ4. Օրինակեցէ՛ք հետեւեալ անունները եւ գլխագրով գրեցէ՛ք
յատուկ անունները.

զրիգոր, իսկուհի, ապակի, ազակի, ֆրանսա, դպրոց, գերմանիա,
պատ, մինաս, բանալի, յովաննէս, սաճենիկ, հօրաբոյր, պանիր, ծաղիկ:

Ձ5. Օրինակեցէ՛ք հետեւեալ խօսքերը եւ անոնց դիմացը մէյ մէկ
յատուկ անուն դրէ՛ք.

Գրոջս անունը . . . է — Եղբօս անունը . . . է — Հօրս անունը
. . . է — Մօրս անունը . . . է — Մեր զիւղին անունը . . . է — Մեր
բաղաքին անունը . . . է:

Ձ6. ԶՐՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պարտէզին ծաղիկներ բերն: Սեղանին վրայ կը ճաշեն: Սեխը
շահ կը սիրեն: Աւետիսէն գրիչ մը առի: Դասընկերիս անունը ներսէս է:

Ձ7. Օրինակեցէ՛ք այս գրուցագրութեան յատուկ եւ հասարակ
անունները:

ԳՐԻ ՕՐԻՆՍԱԿ

Զոհու շայտի Կ զ Դասարան

Ե. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՏԻՐԱՆԻՆ ԶՈՒՆԸ

Տիրան կը խաղայ իր շանը հետ, որուն անունը ժիր է: Սիրուն անասունը կը թողու որ սողան զինքը գգուէ. և նոյն իսկ երբ Տիրան չարութիւն ընէ իրեն, ինք չի խածներ զայն: ժիր բարի է անասուններուն հետ ալ. ոչխարներուն ետեւէն չ'իջնար. վազող ձիուն ետեւէն չի հաջեր: Այս շունը չար չէ, բայց զիջերը ստակալի պահապան մը կը դառնայ: Եթէ չարագործ մը փորձէ տունը կամ արտաք մտնել, ժիր կատուած վրան կը յարձակի:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

28. Բերանացի, յետոյ գրաւոր պատասխանեցէ հետեւեալ հարցումներուն.

1. Որն հետ կը խաղայ Տիրան: — 2. Ի՞նչ է շանը անունը: — 3. ժիր ոչխարներուն ետեւէն կ'իջնայ: — 4. Վազող ձիուն ետեւէն կը հաջէ: — 5. ժիր չար է: — 6. Եթէ չարագործ մը փորձէ տունը կամ արտաք մտնել՝ ժիր ի՞նչ կ'ընէ:

29. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — ԸՆՏԱՆԻ ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐ

2ի, էշ, կով, այծ, ոչխար, խոզ, շուն, կատու, ծագար, հաւ, արլոր, բազ, սագ:

30. Ըսէ՛ք թէ ի՞նչ անասուններ կը տեսնէ վերի պատկերին մէջ:

31. Հետեւեալ խօսքերուն մէջ կէտերուն տեղ անասունի անուններ դրէ՛ք.

1. . . . կամը կը խմնէ: — 2. . . . հաւկիծը կ'ուտնէ: — 3. . . . վրայ նստած կը ճամբորդեն: — 4. . . . հօտը կը պահպանէ:

ԳՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Մի շարքայի մեծագույն շունը

Ե. ԴԱՍ. — ԱՆՈՒՆԻՆ ԹԻՐԸ

11. Երբ անուն մը մէկ անձ մը, մէկ անասուն մը, մէկ իր մը ցոյց կու տայ, եզակի է, ինչպէս մակն մը, շուն մը, սակաւ մը:

12. Երբ անուն մը երկու կամ աւելի անձեր, անասուններ կամ իրեր ցոյց կու տայ յոյնակի է, ինչպէս մակներ, անասուններ, սակաւներ:

13. Անունին եզակին եւ յոյնակին թիւ կը կոչուին:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

32. Բերանացի ըսէ՛ք թէ ինչէ՞ն կը հասկնամ հետեւեալ անուններուն եզակի ըլլալը.

Աղջիկ մը, կատու մը, շուն մը, զիրք մը, դուռ մը, պատուհան մը, եղբայր մը, լեռ մը. պարտէզ մը, սեղան մը: — Օրինակի համար.

Աղջիկ մը եզակի անուն մըն է, որովհետեւ մէկ անձ մը կը ցուցնէ:

33. Բերանացի ըսէ՛ք թէ ինչէ՞ն կը հասկնամ հետեւեալ անուններուն յոյնակի ըլլալը.

Մանչեր, այծեր, քանակներ, մատիտներ, նստարաններ, բոյրեր, կահամարներ, հաւեր, բաղեր, ոչխարներ: — Օրինակի համար.

Մանչեր յոյնակի անուն մըն է, որովհետեւ շատ անձեր կը ցուցնէ:

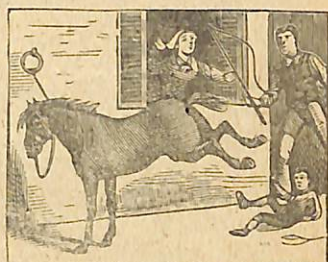
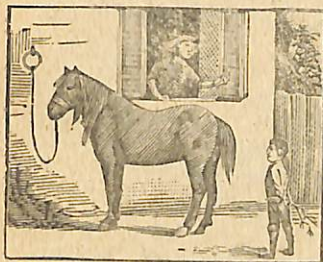
34. ԱՐՈՒՅԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

2ին յիտունէն դուրս հանեցին Արօք սարին որ խոս ուէ: Յետոյ բերին մեր սան պատուհանին քով օղակի մը կապեցին զայն:

35. Օրինակեցէ՛ք եւ ստուգեցէ՛ք այս գրուագրութեան ձայնաւորով սկսող բառերը:

ԲԵՐԱՆԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԾՔ ՊԱՏԿԵՐԻ ՎՐԱՅ

ՄԻ՛ ԶԱՐԶԱՐԻՔ ԱՆՍՈՒՆՆԵՐԸ

1. Ի՞նչ անասուն է որ կապուած է չուանին: — 2. Չուանը ինչի կապուած է: — 3. Անասունին ետեւը ո՞վ կըցած է: — 4. Մայրը ինչու կ'ընէ իր սղունը. «Չուան մի դուրս»: — 5. Տղան կը հնազանդի իր մօր: — 6. Ի՞նչ կ'ընէ ձին: — 7. Ի՞նչ կ'ըլլայ սղան: — 8. Տղան հայրը օգնուծեան կը հասնի. ի՞նչ բռնած է իր ձեռքը:

2. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ԱՆՀՆԱԶԱՆԻ ԶԱԳԱՐԸ

Մայրը կ'ըսէր ձագին արթուն.
«Բու մայրիկէդ մի՛ զատուիր դուն.
Երբեք մ'երթար ինձմէ հեռու,
Քանի որ դեռ չես փորձառու:»
Բայց ձագուկը հոն չի կենար
Ու կը վազէ դէպ ի անտուն,
Եւ իր բարի մօրմէն հեռու՝
Կը հանդիպի վրտանգներու:
Երբ կը ցատքէ արագ արագ,
Աղուէսի մը կ'ըլլայ ձարակ,
Եւ կը գտնէ ձագարն յիմար
Իր յանցանքին պատիժն յարմար:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

36. Բերանացի պատասխանեցէի հետեւեալ հարցումներուն.

- 1. Ո՞վ կ'ըսէ իր ձագին որ իրմէ չզատուի — 2. Ի՞նչ կ'ընէ ձագուկը — 3. Ո՞ւր կը վազէ — 4. Ի՞նչ բանի կը հանդիպի — 5. Ի՞նչը տեսլ է կ'ըլլայ ձարակ: — 6. Ի՞նչ կը գտնէ անհնազանդ ձագարը:

37. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — Մարմինը

Գլուխ, վիզ, ուս, կռնակ, կուրծք, փոր, սրունք, ծունկ, ոտք, բազուկ, ձեռք, մաս, դէմք, ճակատ, աչք, քիթ, այտ, թուշ, ականջ:

38. Օրինակեցէի հետեւեալ խօսքերը մեկ կամ երկու դներով կէսերուն տեղ.

- 1. . . . աչք ունիս — 2. . . . զլուխ ունիս — 3. . . . ոտք ունիս — 4. . . . ճակատ ունիս — 5. . . . թուշ ունիս

ԳՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Անհնազանդ զոյգան կը պարտաւ ի

2. ԴԱՍ. — ՅՈՒՆԱԿԻ ԶԵՆԸ

14. Անունը յոճակիի մեջ եր կամ ներ կ'առնէ, ինչպէս մայր, մայրեր, ճագար, ճագարներ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

39. Օրինակեցէի հետեւեալ անունները եւ անոնց իւրաքանչիւրին դիմացը գրեցէի անոնց եզակի կամ յոճակի ըլլալը.

Գլուխներ, վիզ, կռնակ, եղբայր, կատու, ճակատ, աչքեր, ձագեր, ճագարներ, պատուհան, պայուսակ, ականջներ, սալորներ:

40. Օրինակեցէի հետեւեալ յոճակի անունները եւ գրեցէի անոնց եզակիները.

Նստարաններ, առաստաղներ, արտեր, շուններ, այծեր, ուսեր, ծունկեր, թուշեր, ճակատներ, ականջներ, եղբայրներ, քոյրեր, օղակներ:

41. ԶՐՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Նաւակ նսանք: Հաւ կերանք: Կողով մը պտուղ առինք: Հովը տերուները կը շարժէ: Հովիւը ոչխարները կ'արածէ:

42. Օրինակեցէի գրուցագրութեան եզակի անունները:

43. Օրինակեցէի գրուցագրութեան յոճակի անունները:

ԲԵՐԱՆԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾԻ ՊԱՏԿԵՐԻ ՎՐԱՅ

ԱՆԵՈՂԵՄ ԱՂԶԻԿ

- 1. Վարսենիկ ի՞նչ կ'ընէ — 2. Ինչի վրայ կ'ած է — 3. Ամուսին ծայրին վրայ կենալը ինչօր աղջկան գործ է — 4. Կատուն ի՞նչ կ'ընէ — 5. Վարսենիկ ինչու կ'ընայ — 6. Ի՞նչ կ'ըլլան անոտը, գիրքը, կաղամարը, սեղանի ծածկոցը, կատուն — 7. Վարսենիկի ճիշտը լսելով ո՞վ կը հասնի:

Է. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՄԱՅՏԻՆԿ

Տիրան հիւանդ է երեք օրէ ի վեր: Գլուխը կը ցաւի և աչքերը չի կրնար բանալ: Մայրիկը անոր անկողնին քով նստած է: Գիշերները չի քնանար, և վայրկեան մը չի հեռանար քովէն:

Տիրան պիտի առողջանայ, դպրոց պիտի երթայ նորէն. պիտի մեծնայ, և օր մը չնորձքով մարդ մը պիտի ըլլայ: Երբ մայրիկը ծերանայ, ինք պիտի հոգայ անոր պէտքերը, իսկ երբ հիւանդ ըլլայ, ինք պիտի հսկէ անոր անկողնին քով:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

44. Բերանացի եւ գրաւոր պատասխանեցէ՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Բանի օրէ ի վեր հիւանդ է Տիրան: 2. Ո՞ր տեղը կը ցաւի: — 3. Մայրիկը ի՞նչ նստած է: — 4. Մայրիկը գիշերները ի՞նչ կ'ընէ: — 5. Երբ Տիրան մեծնայ ի՞նչ պիտի ըլլայ: — 6. Երբ մայրիկը ծերանայ, Տիրան ի՞նչ պիտի ընէ: — 7. Երբ հիւանդ ըլլայ:

45. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — Հագուստը

Շապիկ, սաքաս, քանկոն, շրջագգես, վսաւակ, գուլպայ, կօշիկ, ֆէս, զլխարկ, փողկապ, օձիք:

ԳՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Արտիցիլ չի բռնողէ

Է. ԴԱՍ. — 304

15. Յօգը երկու ձեւ ունի՞ ը եւ ն:
16. Ը յօգը կը դուռի բաղաձայնով վերջացող բառերուն վրայ, ինչպէս *մայրիկ, մայրիկը. մայրիկը նստած է անկողնին քով:*
17. Ն յօգը կը դուռի ձայնաւորով վերջացող բառերուն վրայ, ինչպէս *որդի, որդին. որդին հիւանդ է:*

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

46. Օրինակեցէ՛ք հետեւեալ բառերը եւ անոնց վրայ յարմար յօդեր աւելցուցէ՛ք.

Շապիկ, բանալի, Նուարդ, կօշիկ, հօրեղբայր, սպակի, աշակերտ, դաս, բանկոն, այծ, մեղու, հաւ, ծով, տարի, լուսին:

47. Յարմար յօդեր դրէ՛ք հետեւեալ խօսքերուն մէջ գիծերուն տեղ. Ապակի — կտրեցաւ: Զի — ազիւ անատուն մըն է: Մեղու — աշխատատեք է: Շապիկ — պատուեցաւ: Շրջագգես — գեղեցիկ է:

48. ԶՐՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գարունը եկաւ. Գառնուկը շատ կը սիրեմ: Գինի չեմ խմեր. Մաքրունին շաքար կերաւ. Մեր քաղաքը շատ մեծ է:

49. Օրինակեցէ՛ք այս գրուցագրութեան յօդ ունեցող բառերը:

ԲԵՐԱՆԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾԻ ՊԱՏԿԵՐԻ ՎՐԱՅ

ՊԱՐԿԵՏ ՏՂԱՆ

1. Արտաշէս Թղթապանակ մը կը գտնէ: — 2. Պարկեշտ տղան տէրօրը կը յանձնէ Թղթապանակը:

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՄԱՅՐԻԿՍ ԱՆՈՒՆ
Երբ չարթըննամ կանուխ առտուն,
Ո՞վ կը հակէ քովըս արթուն
Որ դպրոցէն չըմընամ ուշ:

— Մայրիկս անուշ:

Երբ դպրոցէն դառնամ ես տուն,
Ո՞վ ինձ կու տայ ափով լեցուն
Չամիչ, կաղին, պիստակ կամ նուշ:

— Մայրիկս անուշ:

Երբ գիշերը պառկիմ մինակ,
Ո՞վ կու գայ մօտս իմ շարունակ
Ծածկել վըրաս ձեռքով քընքուշ:

— Մայրիկս անուշ:

Ես այ անհուն գուրգուրանքով
Պիտի հակեմ սընարին քով
Երբ պառաւնայ ըլլայ վատուժ

— Մայրիկս անուշ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

50. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — Ուտելիք եւ խմելիք
Միս, ձուկը, հաւկիթը, կարագ, կաթը, պանիր, բանջարեղէն,
պտուղը, ջուր, գինին, սուրճը, թէյը, գարեջուր:

51. Ստորագծեցէ՛ք Սորվելիք Բառերուն մէջի յօդ ունեցող պ-
նունները:

52. Պօռոյ, միս, կար, ձուկ բառերը դնել հետեւեալ նախա-
դասութեանց մէջ յարմար տեղերը.

Այրած . . . չուտուիր — Հոտած . . . ը կը նետենք: — Թարմ . . . ը
շատ կը սիրեն: — Թակ . . . ը պէտք է փրցնել:

ԲԵՐԱՆԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾԻ ՊԱՏՎԵՐԻ ՎՐԱՅ

ԱՐԺԱՆԻ ՊԱՏԻՃԸ

1. Կրնամ փունջ մը շինել, կ'ըսէ
աղջիկ մը իր մօրը:
— Այո, բայց մի մօտենար աւազանին:

2. Այս կողմերը գեղեցիկ ծաղիկներ
չկան. աւազանին քով կայ:

3. Է՛հ, մայրիկիս չեմ ըսեր աւա-
զանին քովէն ժողվես:

4. Աղջիկս, ուրիշ անգամ խօսքիս
հակառակ մի վարուիր:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

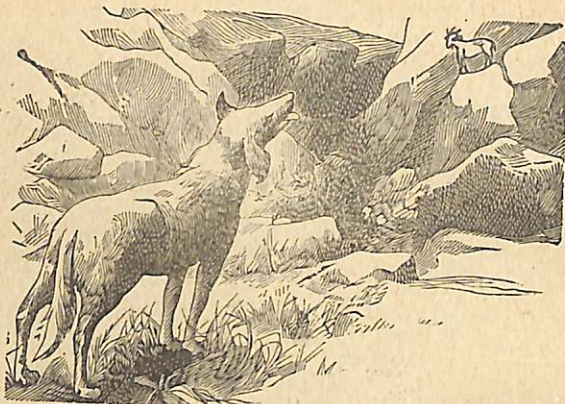
53. ՉՐՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Յորենով հաց կը շինուի Յորեկը կ'աշխատինք, գիշերը կը պառ-
կինք, Ծովուն մէջ ձուկերը կը լողան: Չիուն ձագը շահ սիրուն է:
Անծրել եկաւ երէկ:

54. Օրհնակեցէ՛ք այս գրուագրութեան բառերը եւ ստորագծե-
ցէ՛ք յօդերը:

ԳՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

խորհել, փորձել, փորձել

Ը. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ԳԱՅԸ ԵՆ ՈՒՆԸ

Գայլը տեսաւ ուլիկ մ'աղուոր
Որ կեցած էր ժայռի մը ծայր.
«Վար իջի՛ր շուա, ըսաւ անոր,
Սիրո՛ւն այծիկ, դուն չե՞ս վախար.
Եթէ սահիս և ինաս վար,
Կ'ըլայ մարմինդ հազար կրտոր:»

«Լըռէ՛, լըռէ՛, գայլ կեղծաւոր,
Պատասխանեց ուլը կայտառ.
Գիտե՛մ, ունիս փոր մը խոշոր,
Կը փառատես գառնուկ, ոչխար.
Բայց զիս խաբել դուն չես կրնար,
Գովեսաներդ սո՛ւա են բոլոր:»

Անուշ լեզու մարդիկը չար
Վըտանգներ են միշտ մեզ համար:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

55. Բերանացի պատասխանեցէ՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

- 1. Գայլը ի՞նչ տեսաւ: — 2. Ուլիկը ո՞ր կեցած էր: — 3. Գայլը ի՞նչ ըրաւ ուլիկին: — 4. Ի՞նչ պատասխանեց ուլիկը:

56. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — Գոյները

ձերմակ կալի՞ն, սև գրասխակ, կարմիր մասիս, մանիշակագոյն մելան, կապոյտ սեռակ, կանանչ խաւարա՛րս, դեղին պայուսակ:

57. Օրինակեցէ՛ք այս բառերը եւ ստեղծեցէ՛ք ամականներ:

Ը. ԴԱԾ. — ԱՄՍԿԱՆ
ՈՐԱԿԿԿԱՆ ԱԾԱԿԱՆ

18. Այն բառը որ ցոյց կու տայ անձի մը, անասունի մը կամ իրի մը ինչպէս բլլալը, որակական ամական մըն է, ինչպէս՝ կեղծաւոր գայլ, սիրուն այծիկ, ձերմակ կալի՛ն:

19. Բառի մը որակական ամական բլլալը կը հասկըցուի անունի մը ինչպէս բլլալը հարցնելով: Օրինակ՝ Ի՞նչպէս գայլ. — Կեղծաւոր գայլ: Ի՞նչպէս արծիւ. — Սիրուն արծիւ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

58. Գրաւոր պատասխանեցէ՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

Ի՞նչ է աշիկ գոյնը — Ի՞նչ է մազերու գոյնը — Ի՞նչ է ակաւներու գոյնը — Ի՞նչ է շրժուճիկի գոյնը — Ի՞նչ է հագուստի գոյնը — Ի՞նչ է կօշիկի գոյնը — Ի՞նչ է գուլպայի գոյնը:

59. Հետեւեալ անունները օրինակեցէ՛ք եւ կէտերուն տեղ նշանակեցէ՛ք հետեւեալ գոյներէն յարմարները.

Անուններ. — Տերեւ . . . է: Զինը . . . է: Արիւնը . . . է: Ածուխը . . . է: Երկինքը . . . է: Ոսկին . . . է:

Գոյներ. — Կարմիր, կանանչ, սև, կապոյտ, դեղին, սերմակ,

60. Օրինակեցէ՛ք Ը. Ընթերցումի՞ն ամականները:

61. Մէյմէկ յարմար անուն դրէ՛ք հետեւեալ ամականներուն եով. կեղծաւոր, կայտառ, կարմիր, խոշոր, չար, աղուոր, կանանչ, մարուր, աղտոտ, սերմակ, սև:

62. Մէյմէկ ամական դներով ամբողջացուցէ՛ք հետեւեալ խօսքերը:

- 1. . . . աղան իր դասատուէն կը պատժուի: — 2. Մայրս . . . կերակուրներ կ'եփէ մեզի: — . . . հագուստներս կիրակի օրերը կը հագնին: — Բոյրս . . . մազեր ունի:

63. ԶՐՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Արձա՛ծ աշանակ, արձուն աշակերտ, սիրուն թիթեռնիկ, գեղեցիկ թաղար, թե՛թեւ կառք, անիրա մարդ, խարդախ ընկեր, զարդարուն սննեակ, հաճելի տուն, ճիս դեղձ:

64. Ստեղծեցէ՛ք այս գրուցագրութեան որակական ամականները:

ԳՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Անի՛ն խաբի՛ր անկանո՛ց ի՛ր կարմիր

Թ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՆԱԵԸ

Կիրակի ցորեկ է: Օդը աղուոր է և երկինքը կապոյտ: Բաց պատուհանին առջև սեղանին շուրջը հաւաքուած են հայրիկը, մայրիկը, նուարդ և Տիրան: Մայրիկը կը բաժնէ ապուրը: Տղաքը շատ անօթի են, բայց համբերութեամբ կը սպասեն որ կարգը իրենց գայ: Սեղանին վրայ շատ չեն խօսիր, փշրանքները վար չեն թափեր, և սիւսցը չեն աղտոտեր: Նուարդ և Տիրան քաղաքավար են:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

65. Բերանացի յետոյ գրաւոր պատասխանեցէ՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Այդ կիրակին օդը ի՞նչպէս էր: — 2. Երկինքը ի՞նչ գոյն ուներ: — 3. Սեղանատան պատուհանը ի՞նչպէս էր: — 4. Սեղանին շուրջը որո՞նք հաւաքուած էին: — 5. Ո՞վ կը բաժնէր ապուրը: — 6. Տղաքը ի՞նչպէս կը սպասեն որ կարգը իրենց գայ: — 7. Սեղանին վրայ ի՞նչպէս կը վարուին:

66. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — ՉԵՆԵՐ

Ուղիղ գաւազան մը, կոր զիծ մը, կրօր ծակ մը, հաւկեծածև սեղան մը, քառակուսի սախակ մը:

67. Օրինակեցէ՛ք այս բառերը եւ ստորագծեցէ՛ք անականները:

68. Երկրորդ անգամ օրինակեցէ՛ք այս բառերը եւ ստորագծեցէ՛ք անունները:

ԳՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Քաղաքավար է քիչ

Թ. ԴԱՍ. — ԹՈՒՍԱԿԱՆ ԱՄՍԱԿԱՆ.

20. Թուական անականները անուններուն քանի հաս ըլլալը ցոյց կու տան:

21. Թուական անականներն են. *մեկ, երկու, երեք, չորս, հինգ, վեց, եօթը, ութը, ինը, տասը, քսան, երեսուն, քառասուն, յիսուն, վաքսուն, եօթանասուն, ութսուն, իննսուն, հարիւր, հազար, եւայլն:*

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

69. Բերանացի, յետոյ գրաւոր պատասխանեցէ՛ք հետեւեալ հարցումներուն

- Քանի մաս ունիք: — Քանի տարու էք: — Քանի եղբայր ունիք: — Քանի քոյր ունիք: — Քանի զիբբ ունիք: — Քանի տետրակ ունիք: — Քանի աշակերտ կայ ձեր դասարանին մէջ:

70. Օրինակեցէ՛ք հետեւեալ բառերը եւ ստորագծեցէ՛ք որակական անականները:

- Աղուոր օդ: — Կապոյտ երկինք: — Քաղաքավար տղար: — Մեծ կամ պզտիկ քաղաք մը: — Լայն կամ նեղ դուռ մը: — Երկար կամ կարճ փողոց մը: — Բարձր կամ ցած տուն մը:

71. ԶՐՈՒՅԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Խօրունկ փոս, սաստիկ փոռորիկ, երկու փարոս, սափակ սեղան, հինգ փիղ, բարի հայր, քսան բոժոժ, ութը բաժակ, նեղ սափաս, յիսուն քառ., վարպետ դարբին:

72. Օրինակեցէ՛ք այս զուգարութեան բառերը եւ ստորագծեցէ՛ք բնական անականները:

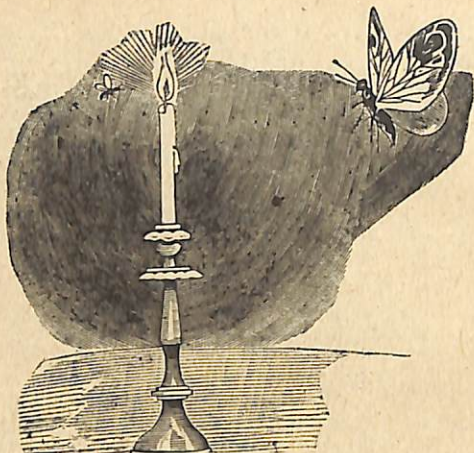
73. Երկրորդ անգամ օրինակեցէ՛ք զուգարութեան բառերը եւ ստորագծեցէ՛ք որակական անականները:

ԲԵՐԱՆԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾԻ ՊԱՏԿԵՐԻ ՎՐԱՑ

ՄԻ՛ ԳՊԶԻՐ ԼՈՒՑԿԻՆԵՐՈՒՆ

1. Սպասուհին կ'ըսէ նարկիսին. «Լուցկիներուն մի դպչիր» — 2. Ն սրկիս կը՝ բռնկցնէ լուցկիները: — 3. Ի՞նչ կ'ըլլայ հետեւանքը:

Ժ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ԹԻԹԵՆՆԻԿ ԵՒ ՃԱՆՃԻԿ

«Փախիր մոմէն, միջա՛ա չնչին,
Կըսէր թիթեռն օր մը ճանճին.
Թեւըս կ'այրեմ ես շատ անգամ
Երբ անոր մօտ թռչիլ կու գամ:»
Բայց պըտըտիկ ճանճը կ'ըսէր.
«Ես կը սիրեմ աղուօր լոյսեր.
Կ'ուզեմ տեսնել ես ամէն բան,
Սորվիլ կ'ուզեմ ես ամէն բան:»
Եւ բզզալով ճանճիկն յիմար
Վառող մոմին կը մօտենար,
Երբոր յանկարծ բոցէն այրած.
Պատրոյգին քով ինկաւ մընաց:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

74. Բերանացի պատասխանեցէ՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Ի՞նչ կ'ըսէր Թիթեռնիկը ճանճին. — 2. Ի՞նչ պատասխանեց ճանճը. — 3. Ի՞նչ ըրաւ յետոյ. — 4. Ի՞նչ պատահեցաւ իրեն

75. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — Տղոց յատկութիւններ

Հնազանդ ճղալ մը, խնայցի եւ աշխատասէր աշակերտ մը, քաղաքավար ընկեր մը, անկեղծ աղջիկ մը, խոհեմ աշակերտուհի մը:

76. Օրինակեցէ՛ք այս բառերը եւ ստորագծեցէ՛ք ամականները:

77. Եկրորդ անգամ օրինակեցէ՛ք այս բառերը եւ ստորագծեցէ՛ք անունները:

Ժ. ԴԱՍ. — ՅՈՒՑԱԿԱՆ ԱՅՍԿԱՆ

22. Այն ամականները, որոնք անունները ցոյց կու տան, կը կոչուին ցուցական ամական, ինչպէս Այս ճանճիկը, այդ ճանճիկը, այն մտը:

23. Յուցական ամականներն են. այս, այդ, այն:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

78. Բերանացի եւ յետոյ գրաւոր ըսէ՛ք թէ որո՞նք են հետեւեալ խօսքերուն մէջ ցուցական ամականները.

Այդ աղջիկը շատ անկեղծ է. — Այս տղան շատ հնազանդ է. — Այն աշակերտը շատ աշխատասէր է. — Այդ գրիչները կոտորած են. — Այս պատրոյգները կարճ են. — Այն մօտը կը վառի:

79. Մէլմէկ ցուցական ամական դրէ՛ք հետեւեալ խօսքերուն տեղ.

. . . գրիչը կարմիր է. — . . . գրիչը սև է. — . . . աշակերտուհին շատ խոհեմ է. — . . . տունը ձեր հօրաբորձն է:

80. ԶՐՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Այս գոյը, այդ լոյսը, կանանչ բոյսը, այն գոյնը, գեղեցիկ բոյնը, այդ թոյնը, զարդարուն խոյրը, ծոյլ աշակերտը, այս գոյզը, արշալոյսը, սառոյցը:

81. Օրինակել այս գրուցագրութեան բառերը եւ ստորագծել ցուցական ամականները:

ԳՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Անիտա Բ. Ս. Բ. Բ.

ԺԱ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ — ՆՈՒԱՐԳԻՆ ՍԵՆԵԱԿԸ

Նուարդ կը սիրէ կարգ կանոնը: Իր սենեակը միշտ կոկիկ կը պահէ. ամէն բան իր տեղը կը դնէ: Իր հագուստները կախած է ձորձակալին մէջ: Տեսէք իր անկողնին սաւանները որչափ ճերմակ են, որչափ մաքուր է իր սեղանը. փռի մը չկայ աթոռներուն վրայ: Կարգ կանոն ունենալը շատ գեղեցիկ յատկութիւն մըն է: Ամէն բան տեղ մը պէտք է ունենայ, և ամէն բան իր տեղը պէտք է մնայ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

ՏՁ. Բերանացի, յետոյ գրաւոր պատասխանեցէ՛ք հետեւեալ հարցումներուն

1. Նուարդ ի՞նչպէս կը պահէ իր սենեակը: — 2. Ամէն բան ո՞ր կը դնէ: — 3. Ո՞ր կախած է իր հագուստները: — 4. Անկողնին սաւանները ի՞նչպէս են: — 5. Կարգ կանոն ունենալը ի՞նչ տեսակ յատկութիւն է:

ՏՑ. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — Անասունի յատկութիւններ
Հաւասարիմ շուն, երկչոտ նապասակ, խորամանկ աղուէս, սխմար էշ, կամնսու կով, յամառ ջորի, աման հաւ, ագնիւ ծի:

ՏԿ. Օրինակեցէ՛ք վերոգրեալ բառեր եւ ստուգածեցէ՛ք որակական անականները:

ՏԵ. Երկրորդ անգամ օրինակեցէ՛ք նոյն բառեր եւ ստուգածեցէ՛ք անունները:

ԳՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Կանոնաւոր սիրտ

ԺԱ. ԴԱՍ. — ՍՏԱՑԱԿԱՆ ԱՇՊԱԿԱՆ

24. Ստացական անական կը կոչուի այն անականը որ անձի մը, անասունի մը կամ իրի մը որունը բլլալը կը ցուցնէ, ինչպէս *Ի՞մ եղբայրս*, *սենեակի, էր հագուստները*:

25. Ստացական անականներն են *իմ, քու, իր, մեր, ձեր, իրենց*:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

ՏԵ. Հետեւեալ բառերուն առջեւ ստացական անականներ դրէ՛ք.

Մոմ, սեղան, փշրանքներ, պատուհան, սեղանատուն, բաժակ, տաբատ, ուլ, այծ, մարմին, գառնուկ, ոչխար, ոսկի, կոշիկ, գուլպայ, մագ, սկալայ, գոտի, բակ, քերական:

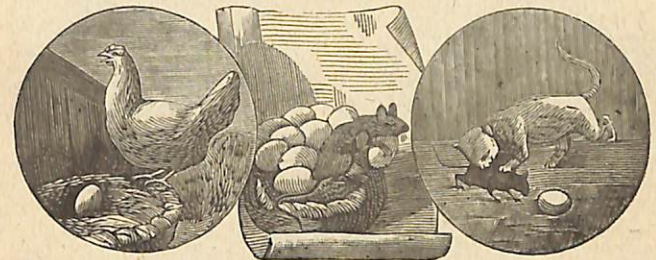
ՏԶ. ԶՐՈՒՅԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Իմ երակներս, մեր եկեղեցին, այս եզը, իմ երագս, ետըր սենեակ, քու մանեակդ, այդ գայլը, լայն փողոցը, երկայն կոշիկը, քու այսդ, ձեր այծը:

ՏԸ. Օրինակեցէ՛ք այս գրուցագրութեան բառերը եւ ս գրեցէ՛ք ստացական անականներուն տակ, *ց* գրեցէ՛ք ցուցական անականներուն տակ:

ԲԵՐԱՆԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾԻ ՊԱՏԿԵՐԻ ՎՐԱՅ

ՊԱՏՃՈՒԱԾ ԳՈՂԸ

1. Ի՞նչ կը տեսնէք առաջին պատկերին մէջ: — 2. Ի՞նչ կը տեսնէք երկրորդ պատկերին մէջ: — 3. Ի՞նչ կը տեսնէք երրորդ պատկերին մէջ: — 4. Այս պատկերներուն վրայ պզտիկ պատմութիւն մը յարմարցուցէ՛ք եւ բերանացի պատմեցէ՛ք:

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԵՔԷ ՊԱՐԻԿ ԸԼԼԱՅԻ ԵՍ

Երկու աղջիկ կը խօսէին իրարու հետ. Մէկը կ'ըսէր. «Եթէ պարիկ ըլլայի ես, իմ տանս մէջ կ'ունենայի գոհար, բեհեզ, Շրջազգեասներ թըռաններով մետաքսաւէտ, Խաղալիկներ և նուշիկներ, միրգեր պէս պէս, Եթէ պարիկ ըլլայի ես:»

— «Ես ալ, ըսաւ ընկերուհին իր դեռտաթի Շատ կը սիրեմ խաղալ, խնդալ, պերճանք, հանդէս, Բայց երբ տեսնեմ խեղճ պղտիկ մը աղքատ ու հեզ, Որ կը մըսի բոպիկ ու մերկ ու անօթի, Ինչ որ ունիմ պիտի տայի անոր սրտէս, Եթէ պարիկ ըլլայի ես:»

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

89. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — ԱՐՈՒՅԱՏԵՐ

Երաժիշտ, դերասան, նկարիչ, գծագրիչ, արձանագործ, քանդակագործ, նարսարապետ, բժիշկ, վիրաբոյժ:

90. Վերագրեալ բառերէն յարմարացոյցները նշանակեցէ հետեւեալ խօսքերուն մէջ.

... արձան կը շինէ: — ... հիւանդ կը դարմանէ: — ... կը նկարէ: — ... Թատրոնի մէջ կը խաղայ: — ... կը քանդակէ:

ԳՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Պարմաթ Ի շէ Բ

ԲԵՐԱՆԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԱԿԻ ՊԱՏԿԵՐԻ ՎՐԱՅ
ԲԱՐԵԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՀԱՃՈՅԻՐ

1. Կամեալաճառ կինը առտունը կամ կը բերէ էշուն վրայ բեռցնելով:

2. Էշը կը մեռնի:

3. Տիրան եւ Նուարդ գեղեցիկ գաղափար մը կ'ունենան:

4. Իրենց խնայած դրամները կը հանեն եւ կը հաշուեն:

5. Հայրիկին կարծիքը կ'առնեն:

6. Կամեալաճառ կինը կ'օրհնէ Տիրանն ու Նուարդը:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

91. ԶՐՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հինգ աղջիկ, զաղջ ջուր, երկայն եղջիւր, ողջ նսպասակ, այդ կամուրջը, քար մըջիւն, երջանիկ մայր, իր որջը, աղօտ քուրջ:

92. Օրինակեցէ այս գրուցագրութեան որակական ամականները:

ԺԲ. ԸՆՅԵՐՑՈՒԱԾ. — ԶԻՆԱԳՆՏԱԿՆԵՐԸ

Երկինքը մութ է և գետինը ձեռի ձերմակ: Մառերուն ձիւղերէն վար սառոյցներ կը կախուին: Հովը սաստիկ կը փչէ, և դպրոցի աշակերտներուն գէմքն ու ձեռքերը կաս կարմիր կարած են ցուրտէն: Բայց անոնք ոչ հովէն կը վախնան, ոչ ձիւնէն: Իրիկուան արձակման ատեն՝ ձիւնագնտակ կը խաղան: Յանկարծ կը նշմարեն ձիւնէ մարդ մը, որ շիտակ կայներ է. աչքերուն տեղ ածուխի կտորներ կան: Ամէնքը մէկէն այն կողմը կը վազեն, ու կը սկսին ձիւնագնտակներ նետել անոր: Տղաքը կը տաքնան այդ մարմնամարդով, և ուրախ գուարթ տուն կ'երթան:

Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Բ

93. Բերանացի պատասխանեցէ՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

- 1. Ի՞նչպէս է երկինքը: — 2. Ի՞նչպէս է գետինը: — 3. Ի՞նչ կը կախուի ծառերու ձիւղերէն վար: — 4. Ի՞նչ եղած են դպրոցի աշակերտներուն դէմքն ու ձեռքերը: — 5. Տղաքը արձակման ատեն Ի՞նչ կը խաղան: — 6. Ի՞նչ կը նշմարեն յանկարծ: — 7. Ի՞նչ կը նետեն ձիւնէ մարդուն: — 8. Յետոյ տղաքը ո՞ւր կ'երթան:

94. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — Արհեստներ

Տպագրիչ, լուսանկարիչ, դեղագործ, ասաղծագործ, դարբին, դերձակ, սափրիչ, կոշկակար, ժամագործ, լպուս, խոհարար, մեքենագործ, ոսկերիչ, նորձիկ:

95. Վերոգրեալ բառերէն յարմարներ նշանակեցէ՛ք հետեւեալ խօսքերուն մէջ, կէտերուն տեղ.

...ը հագուստ կը կարէ: — ...ը բանալի կը շինէ: — ...ը կոշիկ կը կարէ: — ...ը գրասեղան կը շինէ: — ...ը գիրք կը տպէ: — ...ը լուսանկար կը հանէ: — ...ը դեղ կը պատրաստէ:

ԺԲ. ԴԱՍ. — ԴԵՐԱՆՈՒՆ

26. Այն բառերը որոնք անունին տեղը դրուած են, կը կոչուին դերանուն. Տիրան կը խաղայ ձիւնի մէջ. — Գնորդը չի վախւար: Անիկա դերանուն է որովհետեւ Տիրանին տեղը դրուած է:

27. Նոյնպէս դերանուններ են ես, դուն. Ես գնորդն չեմ վախւար, Դու գնորդն չես վախւար:

Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Բ

96. Օրինակել հետեւեալ խօսքեր եւ ստուգածել դերանունները.

Ես ձիւնագնտակ չեմ խաղար: — Դուն նշմարեցիր ձիւնէ մարդ մը: — Անիկա հովէն կաս կարմիր կտոր է: — Ես ուրախ գուարթ տուն կ'երթամ: — Անիկա կոշիկ մը կարել տուեր է կոշկակարին:

97. Ամբողջացուցէ՛ք հետեւեալ խօսքեր որակական անվաններ գործածելով.

... տղայ մը, երբ բան մը տրուի իրեն, «Շնորհակալ եմ» ըսելու չի մոռնար: — ... աշակերտ մը երբք բնորոշը չի գովեր: — Չմեռուան մէջ ... սենեակ ունենալու համար կրակ վառելու է: — ... տղան կը սիրուի:

98. Ամբողջացուցէ՛ք հետեւեալ խօսքերը ցուցական եւ ստացական անվաններ գործածելով.

... մտավճառը շատ թարմ միս կը ծախէ: ... ոսկերիչը սիրուն մասնիկներ կը շինէ: ... ժամագործը մեր աւրուած ժամացոյցը շտկեց:

99. ԶՐՈՒՅԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Քու քաջ շունդ, իմ աջ ձեռք, իր ջուճակը, այն ջորին, փայլուն ջահ, իմ նարինջներս: — Այս չամիչները, չորս ինձոր, չոր խոս, այդ կոջնակը, կանանչ խաղող, իրենց գրիչները:

100. Օրինակել այս գուցագուրբեան բառերը եւ ստուգածել ցուցական անվանները:

ԳՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Յուրաքանչեւ խոսքս այդ կ'ընէ

28. Երբ դերանուկը մեկ անձ մը կը ցուցնէ, եզակի է, ինչպէս *ես, դուն, ինք, ակիկա: Ե՝ ցուրսէն չեմ վախճար:*

29. Երբ դերանուկը երկու կամ աւելի անձ կը ցուցնէ յոճակի է, ինչպէս *մեկք, դուք, իրեկք, ակնկք: Մէ՛ք ցուրսէն չեմք վախճար:*

30. *Ես, դուն, ինք, ան, մեկք, դուք, իրեկք, ակնկք* դերանուկները կը կոչուին *անձնական դերանուն:*

Հ Ր Ա. Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

101. Օրինակեցէ՛ք հետեւեալ բառերը, եւ եզակի դերանուններուն Տակ ե գիրը նշանակեցէ՛ք, իսկ յոճակի դերանուններուն Տակ յ գիրը:

Մենք դասերնիս կը սորվինք: — Դուք ձեր սենեակը մաքուր կը պահէք: — Ան իր ժամացոյցը կտորեց: — Դուն գրասեղանիդ վրայ ծանար թափեցիր: — Անոնք բու գիրքերդ չեն խառներ: — Ես բնա չեմ ախորժիր տարէն:

102. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — Առեւտուրով զբաղողներ

Իրավանառ, կաճեցեցեալ, նպարավանառ, հացագործ, փերեզակ, մսավանառ, պողավանառ, ձկնավանառ, փայտավանառ, ածխավանառ:

103. — Օրինակել հետեւեալ խօսքերը, կէտերուն տեղ հարկ եղած բառերը դնելով.

Կաճեցեցեալ . . . կը ծախէ: — Նպարավանառ . . . կը ծախէ: Հացագործը . . . կը բերէ: — Ձկնավանառ . . . կը ծախէ: — Զրկիրը . . . կը բերէ:

Զինը ծածկեց դաշտ ու անտառ: Տերեւները կը թափին վար: Հողին վըրայ հունա չըմընաց: Բարի՛ մանկիկ, ինձ դուռըդ բաց:

Հովը փրցուց բոյնը ծառէն, Զիս վըռընտեց տառէն, թառէն Փետուրներըս եղան թափ թաց: Բարի՛ մանկիկ, ինձ դուռըդ բաց:

Ամէն կողմ ցուրտ, ամէն կողմ ձիւն, Զունիմ ոչ տուն, ոչ անկողին, Թեւիկներըս սառ են կարած: Բարի՛ մանկիկ, ինձ դուռըդ բաց:

Տատիկներըս ա՛լ չունին ուժ Ու կը մարի ձայնիկս անուշ: Զունի՛ս արդեօք փշրանք մը հաց: Բարի՛ մանկիկ, ինձ դուռըդ բաց:

Երբոր գարնան ծաղի արեւ, Երբոր ծըլի ծաղիկ, տերեւ, Պիտի լրտես երգերս յանկարծ Պատու հանիդ առջին կայնած: Բարի՛ մանկիկ, ինձ դուռըդ բաց:

Հ Ր Ա. Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

104. ԶՐՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ընկոյզ, ընծայ, ընկեր, ընտիր, ընդարձակ, պսակ, պտուղ, ճնակ, դրամ, կլոր, թռչուն, պզտիկ, ճգեղ:

105. Օրինակել այս գրուցագրութեան մէջէն նախ գոյականները, յետոյ անկանները:

ԺԳ ԸՆԹԵՐՅՈՒՄԾ. — ՆՈՒՌԵՐ

Տիրանին ընկերներէն մէկն էր Գրիգոր: Այս տղան շատ անառակ էր, և ուսուցիչը միշտ տժգո՛հ էր իրմէ: Կիրակի առտու մը, Գրիգոր իր տանը պատուհանին առջեւ նստած կը ձայէր. յանկարծ տեսաւ որ նուռեր թափեր էին քովի պարտէզին նռներին տակ: Իսկոյն վար իջաւ, և ցանկին մէկ ձեղքէն զժուարութեամբ քովի պարտէզը մտաւ: Տարատին զրպանները նուռերով լեցուց: Այդ միջոցին պարտէզին տէրը վրայ հասաւ: Գրիգոր կը ջանար ցանկին ձեղքէն փախչիլ, բայց զրպանները նուռերով ուռեցած էին, և ձեղքին մէջ բռնուեցաւ մնաց մուկի պէս: Ստիպուեցաւ նուռերը ետ տալ. պատիժ ալ կրեց:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

106. Բերանացի եւ գրաւոր պատասխանեցէք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Ո՞վ էր Գրիգորը — 2. Ի՞նչ տեսակ տղայ էր Գրիգորը — 3. Իր պատուհանին առջեւ ի՞նչ կ'ընէր Գրիգորը — 4. Ի՞նչ տեսաւ նռներին տակ — 5. Ուրի՞շ պարտէզ մտաւ — 6. Տարատին զրպանները ինչով լեցուց — 7. Ո՞վ վրայ հասաւ — 8. Գրիգոր ուրի՞շ ջանաց փախչիլ — 9. Ինչո՞ւ ձեղքին մէջ բռնուեցաւ:

107. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — Գործողութիւններ

Բարի աշակերտք մտիկ կ'ընէ, կ'աշխատի, կը յառաջդիմէ, Գէշ աշակերտք հանդարտ չի կենար, կը խօսի, կը խնդայ, Չին կը վազէ, ոչխարը կը մայէ, շունը կը հաջէ, կատուն կը մրսէ, բաղը կը լողայ, արեւը կը լուսանո՞ւէ, անիւը կը դառնայ:

108. Հետեւեալ խօսքերուն մէջէն usուագծել usացական ածականները.

Իմ զրպանս — Այն նուռերը — Մեր պարտէզը — Չեր ուսուցիչը — Անոր նախածաշու — Այդ տարատը — Անոնց նռներին:

ԺԴ. ԴԱՍ. — ՐԱՅ ԵՒ ԵՆԹԱԿԱՅ

31. Այն բառը որ ցոյց կու տայ քէ ի՛նչ կ'ընէ անձ մը, կենդանի մը, կամ իր մը, բայ կը կոչուի, ինչպէս. Գրիգոր կը ձայէ, ձիւն կը շաշէ, արեւը կը լուսանո՞ւի:

32. Այդ անձը, անասունը կամ իրը բային ենթական է:

33. Բային ենթական կը գտնուի ո՞վ հարցումը ընելով բային առջեւ:

Երբ ըսեմ Գրիգոր կը ձայէ, եւ հարցնեմ. Ո՞վ կը ձայէ, պատասխանը պիտի ըլլայ Գրիգոր: Գրիգոր՝ կը ձայէին ենթական է:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

109. Օրինակեցէք հետեւեալ խօսքերը եւ բայերը usուագծեցէք. Ոչխարը կը մայէ. — Սպասունին կ'աւելէ: — Մանկիկը կու լայ — Աքաղաղը կը խօսի — Գիւրճակը կը ձեւէ:

110. Օրինակեցէք հետեւեալ խօսքերը եւ ենթակաները usուագծեցէք:

Հաւը հաւկիթ կ'ածէ: — Կատուն կը ընանայ: — Չուրը կը լողայ: — Թիթեռնիկը կը թռչի: — Թռչունը կ'երգէ: — Մայրը կը խրատէ: — Չիերը կը վազեն:

111. ԶՐՈՒՅԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հովը սասիկ կը փչէ, տունը տեղէն կը թնդայ, պատուհանները կ'երերան, ծխանէն մուխ կ'ելլէ, ծառը կը ծռի, տերեւը կը թռի:

112. Օրինակեցէք այս գրուցագրութեան բայերը:

113. Օրինակեցէք այս գրուցագրութեան ենթակաները:

ԳՐԵՆ ՕՐԵՆԱԿ

Սիրելի աշակերտք չիւք մի քայլի մը

ԺԵ. ԴԱՍ. — ԲԱՅԻՆ ԹԻՒՆ

34. Բայը եզակի կը դուռի եթէ ենթական եզակի է, եւ յոճնակի կը դուռի եթէ ենթական յոճնակի է, ինչպէս Գրիգոր էւ Տաշէր, աշակերտները էւ Խաչատր:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

114. Օրինակեցէ՛ք հետեւեալ խօսքերը եւ ստորագծեցէ՛ք եզակի ենթականերն ու բայերը.

Բժիշկը հիւանդները կը դարմանէ: — Դարբինները փականք կը շինեն: — Ծոյլը իր ժամանակը կը կորսցէ: — Կատուները մուկ կը բռնեն: — Ծաղիկները պարտէզը կը զարդարեն: — Փայտահատը ծառը կը կտրէ:

115. Հետեւեալ բայերը օրինակեցէ՛ք եւ կէտերուն տեղ մէյ մէկ ենթակայ գրեցէ՛ք.

... կը կարդայ: — ... կը խաղայ: — ... կը լողայ: — ... կ'երգէ: — ... կ'երակուր կ'եփէ: — ... լաթ կը լուայ: — ... կաթ կու տայ:

116. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — ԼՈՅՍ ԵՒ ՏԱՐԻՔԻՆ

Տաք, ցուրտ, վառարան, բոց, փայտ, կրակ, ցորեկ, գիշեր, լուսին, լուցկի, լապտեր, լամպար, արեւ:

117. Հետեւեալ բառերուն մէջ ենթականերուն առջեւ բայեր գրեցէ՛ք.

Արեւը ... : — Փայտը ... : — Վառարանը ... :

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԿՈՏՐԱՄ ՀԱՅԼԻՆ

Գիւղէն դեռ նոր եկած տղեկ մը տխմար, Որ տակաւին հայլին ինչ է չէր գիտեր, Օր մը տեսաւ անոր մէջ դէմքն իր նիհար, Տափակ քիթ մը, ծուռ բերան մը, շիւ աչքեր, եւ կարծելով թէ այդ պատկերն իրապէս Ձինք կը ծաղրէր այդ ձեւերով ծամածուռ, «Կեցի՛ր, ըսաւ, աղուոր ծեծ մը քաշեմ քեզ», եւ փայտ մ'առաւ, ըրաւ զայն ջարդ ու փրշուր: Բայց մ'վ տուժեց. գեղջուկ տղան միշտ լիմար: Գիտնին վըրայ ասդին անդին ցիր ու ցան Հիմայ մէկին տեղ հայլիներ անհամար Յոյց կու տային իր տըգեղ դէմքն անպիտան:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

118. ԶՐՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Եղբայրս վառարանին բոցը կը դիտէ, Կրակին մէջ թուղթ կը նետէ, Թուղթը կը վառի, ծխնելոյզէն վեր կը թռի: Գրիգոր կը զուարճանայ, բայց եթէ շարունակէ, վտանգ մը յառաջ պիտի գայ:

119. Օրինակել զուցագրութեան բայերը:

ԺԴ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՏԵՐԱՆԻՆ ԴԱՍԵՆԱԿԵՐԸ

Տիրանին դասընկերներէն մէկը, Միհրան, անցած օր դպրոցէն տուն գալով, բաւ իր մօրը. «Մայրիկ, կ'ուզէի Տիրանին պէս ըլլալ. մեր ուսուցիչը կը վարձատրէ զայն միշտ. այս առտու դարձեալ գեղեցիկ պատկեր մը տուաւ անոր: Տիրան երբեք չի պատժուիր. բախտաւոր է: Մայրը պատասխանեց իր զաւկին. «Գիտե՛մ ինչու համար Տիրան այնչափ երջանիկ է. անիկա միշտ կը հնազանդի իր ուսուցչին. իր դասերը միշտ աղէկ կը պատրաստէ, իր պարտականութիւնները խնամքով կը գրէ, և երբեք չ'ընէր բան մը որ արգելուած ըլլայ: Խորհուրդ կու տամ քեզի որ իրեն պէս ըլլաս, եթէ կ'ուզես իրեն պէս յաջողիլ:»

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

120. Բերանացի եւ յետոյ գրաւոր պատասխանեցէք հետեւեալ հարցումներուն.

Տիրանին դասընկերք ի՞նչ ըրաւ իր մօրը — Ինչո՞ւ Միհրան կ'ուզէր Տիրանին պէս ըլլալ — Ուսուցիչը ի՞նչ տուեր էր Տիրանին — Մայրը ի՞նչ պատասխանեց զաւկին — Տիրան ի՞նչպէս կը գրէ իր պարտականութիւնները — Միհրանին մայրը ի՞նչ խորհուրդ տուաւ անոր

121. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — Բնակարան

Տուն, սենեակ, նշարան, ննջարան, խոհանոց, նկուղ, պարտէզ, յարկ, սանդուխտ, Յարմար, առողջապահիկ, խոնաւ սենեակ, կը բնակիմ, կը վարձեմ, կ'ուզեմ:

122. Օրինակեցէք վերագրեալ անունները եւ մէյմէկ յարմար ստացական կամ ցուցական անական դրէք անոնց բով:

ԳՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Մենք որ կ'աշխատենք կը յաջանանք:

ԺԶ. ԴԱՍ. — Ա. ԴԵՄԲ

35. Խօսողը առաջին դեմք կը կոչուի:

36. Առաջին դեմքի եզակի անձնական դերանունն է ես, ինչպէս. Ե՛ւ իմ դասս աղէկ կը պատրաստեմ:

37. Առաջին դեմքի յոճակի անձնական դերանունն է մենք, ինչպէս. Մէ՛ք մեր դասը աղէկ կը պատրաստենք:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

123. Յոճակի վերածեցէք հետեւեալ ենթակաները եւ բայերը. Ես շիտակ կը խօսիմ — Ես դասերս խնամքով կը պատրաստեմ — Ես Թռչունիս վանդակը կը մարբեմ — Ես սեղանին վրայ անձեռոց կը կրեմ:

124. Եզակի վերածեցէք հետեւեալ ենթակաները եւ բայերը. Մենք ընդարձակ պարտէզ մը ունինք — Մենք ծաղիկները կը ջրենք — Մենք հաւերուն կեր կու տանք — Մենք զեղեցիկ տուն մը կը բնակինք:

125. ԶՐՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մեր սենեակը զարդարեցինք ծաղիկներով — Մայրիկս երեք Թիկնաձու եւ սիզան մը գնեց — Հօրեղբայրս երկու աշանակ նուիրեց մեզիս — Քոյրս սեղանի աղուոր ծածկոց մը բանեցաւ — Իմ գրասեղանիս վրայ պզտիկ կաղամաւ մը ունիմ — Հայրիկս սիրուն գրչասուլի մը տուաւ ինձի:

126. Օրինակեցէք այս գրուցագրութիւնը եւ ս դրէք ստացական անականներուն տակ, ու բ բունական անականներուն տակ:

127. Երկուրդ անգամ օրինակեցէք այս գրուցագրութիւնը եւ բ գրե՛ցէք բայերուն տակ ու Ե ենթականներուն տակ:

128. Յարմար անուններ գրեցէք հետեւեալ խօսքերուն մէջ, կէ տերուն տեղ.

Մեր տունը շատ . . . ունի — Մեր խոհարարուհին . . . մէջ կերակուր կ'եփէ — Մայրս . . . էն վար կ'իջնէ — Ես . . . մէջ կը խաղամ:

38. Երկրորդ դեմք կը կոչուի այն անձը որուն կը խօսինք :

39. Երկրորդ դեմքի եզակի անձնական դերանունն է *դուն*, ինչպէս . *Դուն քու դասերդ աղէկ կը պատրաստես:*

40. Երկրորդ դեմքի յոյնական անձնական դերանունն է *դուք*, ինչպէս . *Դուք ձեր դասերը աղէկ կը պատրաստեք:*

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

129. Օրինակեցէք հետեւեալ խօսքերը եւ usnraqdեցէք երկրորդ դեմքի դերանուններն ու բայերը.

Ո՛վ զիւզացի, դուն դաշտերը կը մշակես, դուն հունտը կը ցանես, դուն ցորենը կը հնձես, կը քաղես և շտեմարանին մէջ կը լեցնես. դուն գմեզ կը սնուցանես և մենք քու աշխատանքովդ կ'ապրինք:

130. Օրինակեցէք հետեւեալ խօսքերը, եւ usnraqdեցէք առաջին դեմքի դերանուններն ու բայերը.

Ես շատ կը սիրեմ մայրս: Կար կարած ատենը կ'երթամ քովը կը նըստիմ: Իրմէ կը սորվիմ ասերը և մկրատը զործածելու եղանակը: Ես պիտի աշխատիմ որ օր մը իրեն պէս հազուատ ձեւել զիսնամ:

131. Օրինակեցէք հետեւեալ խօսքերը եւ usnraqdեցէք յոյնական երկրորդ դեմքի դերանուններն ու բայերը.

Քաջասիրտ ատաղձագործներ, դուք տուներուն գազաձը կ'ելլէք, անվախ կը պտըտիք նեղ պատերուն վրայ. կ'աշխատիք ելնարաններուն վրայ կայնած. դուք արժանի էք որ աղէկ վարձք ստանաք:

132. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — Կարասիներ եւ սպաններ

Անկողին, ամուռ, թիկնամուռ, հայլի, բազմոց, սեղան, զոյլ, աւել, խոզանակ, սափոր, կարաս, պտուկ, սան, կաթսայ, դղալ, պատուարաղ, դանակ:

133. Հետեւեալ խօսքերը օրինակեցէք եւ կէտերուն տեղ դրէք վերագրեալ բառերէն յարմարները.

Ես . . . կը շտկեմ — Քոյրս . . . կը շարէ: — Մայրս . . . պատէն կը կախէ: — Դուն . . . կը պատրաստես: — Սպասուհին . . . կը լեցնէ: — Խոհարարը . . . կրակին վրայ կը դնէ: — Մենք . . . կերակուր կ'ուտենք:

41. Երրորդ դեմք կը կոչուի այն անձը որուն վրայ կը խօսինք :

42. Երրորդ դեմքի եզակի անձնական դերանուններն են *իւնք*, *անք*, ինչպէս . *Ինք կամ անք աղէկ կը պատրաստէ իր դասերը:*

43. Երրորդ դեմքի յոյնական անձնական դերանուններն են *իրեւնք*, *անոնք*, ինչպէս . *Իրեւնք կամ անք աղէկ կը պատրաստեն իրենց դասերը:*

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

134. Օրինակեցէք հետեւեալ խօսքերը եւ usnraqdեցէք երրորդ դեմքի բայերը.

Գեղջկուհին անդադար կ'աշխատի. կովէն կաթ կը կթէ, կաթով մածուն կը կապէ, պանիր կը շինէ: Ոչխարին բուրդը կը խուզէ. այդ բուրդը կը մանէ, զուլպայ կը հիւսէ, որպէս զի տղաք ձմեռը չմահն:

135. Օրինակեցէք հետեւեալ խօսքերը եւ դերանուններուն տեղ նշանակեցէք թէ ի՞նչ դեմք ունին.

Դուն փոքրիկ ննջատենեակ մը ունիս — Ես սենեակս մաքուր կը պահեմ — Անիկա ցորեկը պատուհանին առջև կ'աշխատի, իսկ զիշերը սեղանին առջև — Դուք զիշերները ուշ կը պառկիք: — Անոնք առտուն կանուխ կ'ելլեն: — Մենք շատ փայտ վառեցինք այս տարի:

136. ԶՐՈՒՅԱԳՐՈՒՅԻՒՆ

Կը խօսիմ. կը պարէ. կ'երգէք. կը շահինք. կը ձեւես. քոյրս կը ձեւէ. կը խնդանք. նախածաշ կ'ընեն. կը զծէ. Արամ կը հնազանդի. Արմինէ կը մեծնայ. կը ծախենք. կը մեկնիս. կը կարգան:

137. Օրինակեցէք այս զուցագրութեան բայերը եւ իւրաքանչիւրին տեղ գրեցէք թէ եզակի կամ յոյնական ի՞նչ դեմք ունին:

ՕՐԻՆՍԱԿ. — Կը խօսիմ (եզակի ուռաջին դեմք), ևայլն:

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԻՄ ԳԱՌՆՈՒԿՈՍ

Ազուր գառնուկս իմ սիրուն,
Եկ՛ւր ցառքէ՛ քովս ի վեր,
Ըստուերին տակ ծառերուն
Ուր կը փըչեն մեղմ հովեր:

Փափուկ խոտերը դաշտին
Քեզի բազմոց թո՛ղ ըլլան,
Լիճին ջուրերը հեշտին
Տոտիկներդ թո՛ղ լըւան:

Քեզի լեռնէն ու ձորէն
Քաղեմ տերև ու ծաղիկ,
Արաէն բերեմ քեզ ցորեն,
Տունէն շաքար ու հատիկ:

Ծունկըս քեզի անկողին
Կուրծքըս բարձ՝ թեւըս վերմակ,
Ջրդըպչի պոչըդ հողին
Չազատտի բուրդդ ճերմակ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

138. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — Գործիվներ

Մուրճ, սապար, սոց, բրիչ, բահ, կտրոց, վրձին, յղիչ, խար-
սոց, ծեփիչ, յոսոց, սրմուխ, հերիւն:

139. Տապար, բրիչ, մուրճ, հերիւն, վրձին բառերէն յարմար-
ները նշանակել հետեւեալ խօսքերուն մէջ՝ կէտերուն տեղ.

Կը գամեն . . . ով: — Կը ճեղքեն . . . ով: — Կը փորեն . . . ով: —
Կը նկարեն . . . ով: — Կը ծակեն . . . ով: — Օրինակի համար.

Կը գամեն մուրճով:

ԳՐԻ ՕՐԵՆԱԿ

Գրաւորուեալ իմ քեզի քեզի

ԲԵՐԱՆԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾԻ ՊԱՏԿԵՐԻ ՎՐԱՅ

ԴՐԱՅԻՆ ՄԵՂՈՒԻ ՓԵԹԱԿՆԵՐԸ

1. Պատիկ դրացիներս, ըսաւ փեթակներուն տէրը, մեղուներուն մի
ժտենաբ: — 2. Երմանք մեզր ուտենը: — 3. Օգնուժեան հասէք, կը
պուան տղաբը: — 4. Ի՞նչ եղաք, կ'ըսեն հայրիկն ու մայրիկը:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

140. ԶՐՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մերենայ, քահանայ, պապիայ, կրիայ, փոսուռայ, տղայ:

141. Վերոգրեալ բառերէն յարմարները դնել հետեւեալ խօս-
քերուն մէջ՝ կէտերուն տեղ.

Ամէն . . . կը պատարագէ: — Ամէն . . . կու լայ: — Ամէն . . . կը
խօսի: — Ամէն . . . կը փայլի: — Ամէն . . . կը գործէ: — Ամէն . . .
դանդաղ կը բալէ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

142. Բերանացի եւ գրաւոր պատասխանեցե՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

- 1. Ի՞նչ ըրաւ Տիրանին հայրը — 2. Հնձողները ի՞նչ ըրին — 3. Ո՞ր վ հատունցուց անոնց հասկերը — 4. Երկրագործը ի՞նչ կ'ընէ այսօր — 5. Մշակները ինչո՞վ կը կտրեն ցորենը — 6. Երբ ցորենը հնձուի, ո՞ր պիտի դնեն հունձքը — 7. Հացը ինչո՞վ կը շինեն:

143. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — Հողագործութիւն

Մշակ, պարտիզպան, այգեգործ, ագարակապան, հովիւ, ծառայ, կենդանի, բոյս, հանք: Մշակը կը հերկէ, կը ցանէ, կը հնձէ, կը քաղէ:

144. Մէյ մէկ ենթակայ դնել հետեւեալ խօսքերուն առջեւ վերոգրեալ բառերէն յարմարները գործածելով.

... այգին կը մշակէ: — ... բանջարեղէնները կը ջրէ: — ... ոչ-խարները կը պահպանէ: — ... հաւերը և բաղերը կը կերակրէ:

Տիրանին հայրը ուրիշներէն առաջ հատունցած իր մէկ արտին ցորենը հնձեց: Հնձողները որայ կապեցին, և արևը անոնց հասկերը հատունցուց:

Երկրագործը այսօր ուրիշ արտի մը ցորենը կը հնձէ: Մշակները մանգաղով կը կտրեն ցորենները. աղջիկները իրարու վրայ կը դիզեն, և մարդ մը խուրձ խուրձ կը կապէ զանոնք:

Գիշ ատենէն ուրիշ անդաստանի մը ցորենն ալ պիտի հնձուի: Մայլի մը մէջ պիտի դնեն հունձքը: Այդ ընտիր ցորենով հաց պիտի շինեն:

44. Բայր սարբեր ձեւեր կ'առնէ ցոյց սալու համար այն ժամանակը ուր գործողութիւնը կը կատարուի:

45. Բայր ներկայ է երբ ցոյց սայ քէ գործողութիւնը խօսած ասենդ կը կատարուի, ինչպէս երկրագործը այսօր ցորենը կը հնձէ:

46. Բայր սպառնի է երբ նշանակէ քէ գործողութիւնը խօսած ասենդ ետք պիտի կատարուի, ինչպէս երկրագործը վաղը պիտի հնձէ իր ցորենը:

47. Բայր անցեալ է երբ նշանակէ քէ գործողութիւնը խօսած ասենդ առաջ կատարուած է, ինչպէս երկրագործը երեկ հնձեց իր ցորենը:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

145. Օրինակեցե՛ք հետեւեալ խօսքերը եւ ստորագծեցե՛ք բայերը.

Հողագործը հնձեց ցորենը, սայլին մէջ դրաւ զայն և չաղացք պիտի տանի: Զաղացքին մէջ ցորենը կ'աղան և ալիւր կը շինեն: Հացագործները ալիւրը շուրով կը շաղունեն և հաց կը շինեն:

146. ԶՐՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Լոյսը կը ճեղքուի, Յօղը կը փայլի խոտին վրայ: Աքաղաղը հաւնոցէն դուրս կ'ելլէ եւ կ'երգէ: Թռչունը կը սկսի գեղգեղել եւ մեղուն իր փեթակէն կը մեկնի:

147. Օրինակեցե՛ք գրուցագրութեան խօսքերը եւ ստորագծեցե՛ք ենթակաները:

ԳՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Այսպիսի հողագործը

Ի. ԴԱՍ. — ՆԵՐԿԱՅ ԵՒ ԱՆՑԵԱՍ.

48. Բային ներկան եւ անցեալը սարբեր ձեւ ունին:

49. Ներկային ձեւն է .

	Եզակի	Յոնականի
Ա. Դեմք	Կը հնձեմ	Կը հնձենք
Բ. Դեմք	Կը հնձես	Կը հնձէք
Գ. Դեմք	Կը հնձէ	Կը հնձեն

50. Անցեալին ձեւն է .

	Եզակի	Յոնականի
Ա. Դեմք	Հնձեցի	Հնձեցինք
Բ. Դեմք	Հնձեցիր	Հնձեցիք
Գ. Դեմք	Հնձեց	Հնձեցին

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

148. Մէյ մէկ բայ գտէք եւ ներկայ ժամանակ եզակի առաջին դեմքով գրեցէ՛ք կէտերուն տեղ.

- Ասեղով . . . : — Գրիչով . . . : — Օճատով . . . : — Աւելով . . . :
 — Դանակով . . . : — Ոտքով . . . : — Բերնով . . . : — Աչքով . . . :
 — Մկրատով . . . : — Ականջով . . . : — Ձեռքով . . . : — Քիթով . . . :
 — Ձուրով . . . : — Օրինակի համար.

Ասեղով կը կարեմ, գրիչով կը գրեմ, կայլն:

149. Վերոգրեալ հրահանգին ներկայ ժամանակի բայերը վերածել անցեալ ժամանակի առաջին դեմքին, յետոյ երկուրդ դեմքին: — Օրինակի համար.

Ասեղով կարեցի, ասեղով կարեցիր. կայլն:

150. Միեւնոյն բայերը վերածել անցեալ ժամանակ Գ. դեմքի, ինչպէս. Ընկերս ասեղով կարեց:

151. ՍՈՐՎԷԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — Բոյսեր

Արմաս, կոթուն, բուն, կեղեւ, ոս, բողբոջ, տերեւ, կոկոն, ծաղիկ, պտուղ, հունս:

152. Խոնարհեցէ՛ք հետեւեալ ներկայ ժամանակները.

Պտուղը կ'ուտեմ, ծաղիկը կը սիրեմ:

153. Խոնարհեցէ՛ք հետեւեալ անցեալ ժամանակները.

ձիւղը կարեցի, հունտը ցանեցի:

ԻԱ. ԴԱՍ. — ԱՊԱՌԵՒ

51. Ապառնիին ձեւն է .

	Եզակի	Յոնականի
Ա. Դեմք	Պիտի հնձեմ	Պիտի հնձենք
Բ. Դեմք	Պիտի հնձես	Պիտի հնձէք
Գ. Դեմք	Պիտի հնձէ	Պիտի հնձեն

52. Ապառնին կը կազմուի ներկային սկիզբը դրուած կը ին տեղ պիտի դնելով:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

154. Հետեւեալ ենթակներուն քով անոնց գործողութիւնը կատարող ապառնի ժամանակով բայեր դրէք.

- Ձուրը . . . : — Արեւը . . . : — Հովը . . . : — Շունը . . . : —
 Մանկիկը . . . : — Գառնուկը . . . : — Կատուն . . . : — Թռչունը . . . :
 — Օրինակի համար.

Ձուրը պիտի վազէ, կայլն:

155. Մէյ մէկ դերանուն ենթակայ դրէ՛ք հետեւեալ բայերուն առջեւ.

- . . . պիտի աղաչեմ. — . . . պիտի հրաւիրէ: — . . . պիտի գրենք:
 — . . . պիտի գովեն: — . . . պիտի տեսնէք: — . . . պիտի աղօթես:

156. Ապառնիի վերածեցէ՛ք հետեւեալ բայերը.

Կը գրեմ, կը մարբեմ, կ'աււեմ, կը կարեմ, կը բալեմ, կը լսեմ, կը գործեմ, կը սրբեմ:

157. ԶՐՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ես շրջագգեմ մը կը կարեմ: — Քրօջս հետ պտոյտի կ'ելլեմ: — Մեր խոհարարը համեղ կերակուրներ կ'եփէ: — ձպուռը ամառը կ'երգէ:

158. Այս գրուցագրութեան բայերը ապառնիի վերածեցէ՛ք:

ԲԵՐԱՆԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾԻ ՊԱՏԿԵՐԻ ՎՐԱՅ

ՔԱՋԱՍԻՐՏ ՏՂԱՅ ՄԸ

1. Հարուստի զաւակներ իրենց սպասուհիներով կը խաղան հանրային պարտէզի մը մէջ: Պզտիկ Արմենակը աղքատի զաւակ է և հին հագուստներ հագած է: Հարուստի զաւակները արհամարհանքով կը նային Արմենակին: — 2. Կատղած շուն մը հեռուէն վազելով կու գայ և հարուստի տղոց վրայ կը յարձակի: Ամէն մարդ կը փախչի: Արմենակ քաջասիրտ է, շունին առջև կը նետուի: — 3. Արմենակ շունը կը զսպէ մինչև որ պահապանը կու գայ կը հասնի: — 4. Հարուստի տղաք յարգանքով կը շնորհաւորեն անվայն Արմենակը:

ԳՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Սեպուպր Տի Իսրահայիմի

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՉԱՏԻԿԸ

Ինչ աղուոր օր է Չատիկն, ինչ աղուոր
Օդը պայծառ է, արեւը փայլուն,
Դպրոցը գոց է ահա՛ երեք օր,
Ու պիտի խաղանք մինչև իրիկուն:

Սեղանին վըրայ ոչ ոսպ, ոչ սիսեռ.
Բաժակներուն մէջ կը փայլի գինին.
Կարմիր հաւկիթին քով կարագ ու սեր,
Եւ անօթներով ծաղիկներ դեղին:

Ինչ աղուոր օր է Չատիկն, ինչ աղուոր,
Ուր Քրիստոս յարեա՛ւ դամբանէն երկինք,
Ղրկելով մեզի հազուստներ նոր նոր
Որ զինքը օրհնենք, երգենք ու բերկրինք:

ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐ

159. ԶՐՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մուծ սուտեր, զեղեցիկ նուէր, ճարտար բանուոր, զուարթ երգ,
դժուար դաս. ծաղիկ կը ցուենք. զիրք կը նուիրենք. ծեռեր կը պասուենք:

160. Խոնարհեցէ՛ք կը ցուենք, կը նուիրենք եւ կը պասուենք
բայերուն անցեալը եւ ապառնինք:

ԲԵՐԱՆԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾԻ ՊԱՏԿԵՐԻ ՎՐԱՅ

ԲԱՐՆՍԻՐՏ ԸՆՆԵՐԸ

1. Արամ աղքատ տղայ մըն է. նոր դպրոց եկած է. իր հագուստները հին են. ընկերները վրան կը խնդան: Արամ կու լայ սրտին ջառէն: — 2. Տիրան բարեիրտ տղայ մըն է. կը մօտենայ Արամին ու կը միմարէ զայն, և կը պաշտպանէ չարերուն դէմ: — 3. Տիրանին բոլոր ընկերները Արամին կը մօտենան, ներողութիւն կը խնդրեն, և անոր հետ կը բարեկամանան:

ԺԶ. ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ԽՆՁՈՐԵՆԸ

Տիրան դպրոցէն կը դառնայ: Նախընթրիքի ժամանակ է, և մայրիկը կ'ըսէ իրեն. «Ա՛ռ, տղաս, սա շերտ մը հացը. պարտէզ գնա՛. ծառին տակը ինկած խնձոր մը կայ, ա՛ռ կեր:» Տղան կ'իջնէ պարտէզ, սակայն ծառին տակ թափած խնձոր չի գտներ: Ոտտերուն վրայ խնձորներ կան բայց շատ բարձր են, և Տիրան չի կրնար հասնիլ անոնց:

— Ծառը ելլեմ արդեօք. կ'ըսէ Տիրան. բայց չէ. մայրիկս արգելած է, և չեմ կրնար անհնազանդ գտնուիլ:

Իր հայրը որ քիչ մը հեռուն կեցած էր, լսեց այս խօսքերը և ըսաւ. «Պզտիկ Տիրանս, քու մայրիկդ մէկ խնձոր մը խոտացած էր քեզ. ևս երկու հատ պիտի տամ քեզի մօրդ արգելքին հակառակ չվարուելուդ համար:» Եւ երկու աղուոր խնձոր քաղելով գտնոնք տղուն տուաւ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

161. Բերանացի եւ գրաւոր պատասխանեցէ՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Տիրան ո՞րիկ էր դառնայ — 2. Մայրը ի՞նչ կ'ըսէ իրեն. — 3. Ծառին տակ խնձոր կայ — 4. Ինչո՞ւ չ'ելլէր ծառին վրայ — 5. Իր հայրը ի՞նչ կու տայ իրեն — 6. Ինչո՞ւ մէկ խնձորին տեղ երկու հատ կու տայ:

162. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — ԾՊԱՂԻԿՆԵՐ

Վարդ, կակաչ, շահորամ, շուշան, մանուշակ, երիցուկ, խածուրիկ, հարսնուկ, յափուկ, յասմիկ, նարկիզ, սմբուլ:

163. ԽՈՆԱՐԻՆԵԿԷ՛՛ք հետեւեալ բայերը.

Ծաղիկ կը քաղեմ, վարդերը կը զբեմ, յասմիկը կը մշակեմ

ԻՐ. ԴԱՍ. — ԵՂԱՆԱԿ

53. Բայը զանազան եղանակներ ունի, ինչպէս Սահմանական եւ Հրահայտական եղանակներ:

54. Սահմանական եղանակ են կը հնձեմ (ներկայ), հնձեցի (անցեալ), պիտի հնձեմ (ապագայ):

55. Հրահայտական եզակիին ձեւն է հետեւեալը.

Եղակի երկրորդ դէմք	Հնձեմ
Յոքնակի առաջին դէմք	Հնձեմ եմ
Յոքնակի երկրորդ դէմք	Հնձեցիք

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

164. Նշանակեցէ՛ք հետեւեալ բայերուն Տակ իրենց դժմերը.

Ձանսնք օգտակար ըլլալ մեր ծնողքին — Միտքերնիդ պահեցէք ինչ որ կ'ըսէ ձեզի ձեր ուսուցիչը — Ամէն առտու աղօթէ Աստուծոյ, յետոյ գործի սկսէ — Մեզի բարիք ընողները յարգենք — Առտուն կանուխ ելիր և գիշերը կանուխ պառկէ — Սիրէ ընկերդ և օգնէ անոր:

165. Խոնարհեցէ՛ք սիրեմ բային Սահմանական ներկան եւ անցեալը եւ Հրահայտականը:

166. ԶՐՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պարտէզի մը մէջ շատ բոյսեր կան. ծաղիկ մը ընտրեցէ՛ք. անոր գոյնին գեղեցկութիւնը դիտեցէ՛ք, եւ հոտեցէ՛ք զայն. Նայեցէ՛ք որչափ Թարմ ու փափուկ են Թերթերը:

167. Օրինակեցէ՛ք այս գրուցագրութեան հրահայտական բայերը եւ եզակիի վերածեցէ՛ք զանոնք:

ԳՐԻ ՕՐԵՆԱԿ

Չնայանչ պղտն կը վարջապարտի

ԻԳ. ԴԱՍ. — ՀՆՁԵՄ ԲԱՅ

Բային խոնարհումը

56. Բայը խոնարհել, անոր եղանակները, ժամանակները եւ դիմելերը ըսել կամ սակե՛ սակ գրել կը նշանակե՛, ինչպէս .

ՍՍ.ՀՄԱՆՈՎԱՆ ԵՂԱՆՈՎ

	Ներկայ	Յոճնակի
Եզակի		
Կը հնձեմ		Կը հնձենք
Կը հնձես		Կը հնձէք
Կը հնձէ		Կը հնձեն
	Անցեալ	
Հնձեցի		Հնձեցինք
Հնձեցիր		Հնձեցիք
Հնձեց		Հնձեցին
	Ապառնի	
Պիտի հնձեմ		Պիտի հնձենք
Պիտի հնձես		Պիտի հնձէք
Պիտի հնձէ		Պիտի հնձեն

ՀՐԱՄՈՅՈՎԱՆ ԵՂԱՆՈՎ

- Հնձէ՛
- Հնձենք
- Հնձեցէ՛ք

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

168. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — Բանջարեղէններ

Կաղամբ, սեսպղին, սոխ, ազաքեղ, լուբիա, դրում, գեսնախնձոր, սմբուկ, կանկառ, շողգամ, փողկիկ, պրաս, կարոս, սիսեռ, բակլայ, ոսպ:

169. Խոնարհեցէ՛ք հետեւեալ բայերուն Սահմանական եւ Հրամայական եղանակները.

Փողկիկով աղցան կը շինեմ — Սիսեռը կը խաշեմ — Սմբուկը կը տապկեմ — Գետնախնձորը կը ստկեմ — Կանկառը կ'եփեմ:

ԻԳ. ԴԱՍ. — ԷՍԿԱՆ ԲԱՅ ԵՒ ՍՏՈՐՈՂԵԼՆ

57. Էական բայը միւս բայերուն պէս ենթակային ինչ ընելը ցոյց չի տար, այլ ինչ ըլլալը, ինչպէս .
Ես հնազանդ եմ, դուն հնազանդ եմ, Տիրան հնազանդ ե:

58. Երբ ըսեմ Տիրան հնազանդ ե, ե էական բայ ե, Տիրան ենթակայ ե, հնազանդ ստորոգելի ե:

59. Ստորոգելին էական բային հետ կը գործածուի միշտ եւ ենթակային ինչ ըլլալը ցոյց կու տայ, ինչպէս հնազանդ:

60. Էական բային Սահմանական ու Հրամայական եղանակներն են.

ՍՍ.ՀՄԱՆՈՎԱՆ ԵՂԱՆՈՎ

	Ներկայ	Յոճնակի
Եզակի		
Հնազանդ եմ		Հնազանդ եմք
Հնազանդ ես		Հնազանդ եք
Հնազանդ ե		Հնազանդ են
	Անցեալ	
Հնազանդ եղայ		Հնազանդ եղանք
Հնազանդ եղար		Հնազանդ եղաք
Հնազանդ եղաւ		Հնազանդ եղան
	Ապառնի	
Հնազանդ պիտի ըլլամ		Հնազանդ պիտի ըլլանք
Հնազանդ պիտի ըլլաս		Հնազանդ պիտի ըլլաք
Հնազանդ պիտի ըլլայ		Հնազանդ պիտի ըլլան

ՀՐԱՄՈՅՈՎԱՆ ԵՂԱՆՈՎ

- Հնազանդ եղի՛ր
- Հնազանդ ըլլա՛նք
- Հնազանդ եղի՛ք

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

170. Մէյմէկ էական բայով ամբողջացուցէ՛ք հետեւեալ խօսքերը.

Կաղամբը գնտածեւ — Մեր դասը դժուար — Այս տղան առաջին

171. ԶՐՈՒՑԱԳՐՈՒՅԻՒՆ

Արամ անհնազանդ տղայ մըն է: Հայրը արգիլած է իրեն ծխելը. բայց ինք անառակ ընկերի մը խորհուրդին կը հետեւի եւ կը ծխէ: Ծխելը կը վնասէ իրեն եւ կը հիւանդանայ:

172. Խոնարհեցէ՛ք կը վնասեմ բայը:

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՊՈՒՊՐԵԿՍ

Պուպրիկ մը ունիմ, աղուոր
խաղալիկ.
Ան իմ աղբիկս է, ես անոր
մայրիկ.
Գիշեր ու ցորեկ ես իրեն համար
լամներ կը կարեմ անձիւ
անհամարս

Խելօք է իրաւ, չի հաներ ձայն
ձուռ.
Անշալժ կը կենայ մինչև
իրիկուն.
Ոչ պողալ գիտէ, ոչ
կը զանգատի
եթէ օրերով ձըգեմ անօթի:

Բայց ինչ ընեմ որ ծոյլ ու
անտարբեր,
Այբուբենն անգամ միտքը
չի պահեր.
Հոգիս կը հանեմ որ կարդալ
սորվի.
Ինք ապուշ ապուշ կը նայի
ինձի:

Ա՛լ շատ պզտիկ չէ. տարու մը եղաւ.
Բայց դեռ չի կրնար քայլ առնել բընաւ.
Ուսին հասեր են մազերը դեղձան,
Եւ ինք չի բռներ դեռ ասեղ դերձան:
Պուպրիկ, ձանձրացայ անմիտ վարմունքէդ.
Դուն պիտի մընաս միշտ ծոյլ, միշտ տըզէտ.
Ես զըտնեմ ինձի փիսիկ մը արժուն
Որ շուրջըս ցատքէ, խաղայ ոստոստուն:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

173. ՍՈՐՎԵԼԻԲ ԲԱՌԵՐ. — Մօտակուած հողը
Արտ, պարտեզ, այգի, հողագործութիւն, հողագործ, հունձք.
բարեբեր, խոպան, առու, անմշակ, հերկելի հող. կը պարտաբանեմ,
կը մշակեմ, կը հերկեմ:

174. Վերոգրեալ բառերէն յարմար ածականներ դնելով ամբողջացուցէ հետեւեալ խօսքեր.

Մշակուած գետինը . . . հող մըն է: Անմշակ գետինը . . . հող մըն է:

175. Վերոգրեալ բառերէն յարմար բայեր դնելով ամբողջացուցէ հետեւեալ խօսքեր.

Հողագործը հողը կը . . . — Պարտիզպանը հողը կը . . . — Մշակը հողը կը . . .

ԲԵՐԱՆԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒՄԵՒ ՊԱՏԿԵՐԻ ՎՐԱՅ

Վ Ա Ն Կ Ո Տ Ը

1. Գրիգոր, սա կողովը մեծ մայրիկդ տնոր — 2. Աստուած իմ . . .
— 3. ՕգնուՅանն հասէք . . . — 4. Ապուշ. փախալու բան չկայ. ապիկա խրտուիկակ մըն է:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

176. ԶՐՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մեր սան բակը մեծ է, Ամին օր հոն կը խաղանք. երէկ իրիկուն օդը աղուոր էր: Թռչուն մը եկալ գետինը ինկաւ. Խեղճը հիւանդ էր: Մօտեցանք իրեն եւ ջուր տուինք: Կ'երեւայ թէ, ծառաւ էր. քիչ ետքը կազդուրուեցաւ եւ թռաւ:

177. Ցոյց տուէ այս զրուցաբութեան էական բայերը՝ շեւստուգելիներ:

ԳՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Վարիկուոր պզտիկ մայրիկդ կը խաղայ

ԺԷ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՄԵՄ ՄԱՅՐԻԿԻՆ ԱՆՈՒՍՆ ՏԱՐԵՂԱՐՔԸ

Առտուն կանուխ Տիրան անկողնէն ելած է արդէն : «Քուրի՛կ, կ'ըսէ, այսօր մեծ մայրիկին անունն է : Մեր ծնողքին հետ այցելութեան պիտի երթանք իրեն : Ազուոր ոտանաւոր մը սորված եմ և պիտի արտասանեմ :»

Նուարդ ալ այդ օրուան կը սպասէր երկար ատենէ ի վեր : «Ես ալ պարտէզ պիտի երթամ ազուոր ծաղիկներ քաղեմ. փունջ մը պիտի կապեմ, և մեծ հայրիկիս պիտի նուիրեմ. հայրիկս հրաման տուաւ :»

Քիչ ետքը ամէնքը մէկտեղ կ'երթան մեծ մայրիկին, որ ուրախութեամբ կը համբուրէ զանոնք :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

178. Բերանացի եւ գրաւոր պատասխանեցէ՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Առտուն կանուխ քիչ կ'ըսէ Տիրան իր բրորը — 2. Ի՞նչ պիտի արտասանէ Տիրան — 3. Նուարդ քիչ կ'ըսէ — 4. Ի՞նչ պիտի նուիրէ Նուարդ մեծ մայրիկին — 5. Ամէնքը մէկէն ո՞ւր կ'երթան — 6. Մեծ մայրիկը քիչ կ'ընէ անոնց :

179. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — Հացաբոյսեր

Յոռեն, գարի, վարսակ, եգիպտացուն, հաճար. հասկ, խոզան, խուրձ, ջաղացք, ջաղացպան, ալիւր, թեփ, խմոր, փուռ, նկանակ, միջուկ, կեղեւ :

180. Վերոգրեալ բառերէն յարմարները նշանակեցէ՛ք հետեւեալ խօսքերուն մէջ.

1. Ալիւրը կը շինեն . . . — 2. Հացը կը շինեն . . . — 3. Հացը կ'եփեն . . . մէջ — 4. Ես հացին . . . կը սիրեն — 5. . . . կու տան էշուն — 6. . . . կը կերցնեն ձիուն :

ԻԵ. ԴԱՍ. — ԽՕՍԻՄ ԲԱՅ

ՍԱՀՄԱՆՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

	Ներկայ	Յոճակի
Եղակի		
Կը խօսիմ		Կը խօսինք
Կը խօսիս		Կը խօսիք
Կը խօսի		Կը խօսին
	Անցեալ	
Խօսեցայ		Խօսեցանք
Խօսեցար		Խօսեցաք
Խօսեցաւ		Խօսեցան
	Ապառնի	
Պիտի խօսիմ		Պիտի խօսինք
Պիտի խօսիս		Պիտի խօսիք
Պիտի խօսի		Պիտի խօսին

ՀՐԱՄԱՅՈՎԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Խօսէ՛
Խօսի՛նք
Խօսեցէ՛ք

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

181. Խոնարհեցէ՛ք կը մսխիմ բայը՝ գրաւոր : — Խոնարհեցէ՛ք կը մսսիմ բայը՝ բերանացի : — Խոնարհեցէ՛ք կը յոգնիմ բայը՝ գրաւոր եւ բերանացի :

182. ԶՐՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Իրիկուն է. գործաւորը իր աշխատանոցէն կը մեկնի. խանութպանը իր խանութը կը գոցէ. հողագործը իր եզերը գոմը կը քանի. հաւերը թաւը կ'ելլեն. մայրերը իրենց մանկիկը օտոճոցին մէջ կը դնեն. Տանը աղջիկը սեղանը կը պատրաստէ : Տղաք սեղանին շուրջը կը նստին :

183. Ասորագծեցէ՛ք իմ վերջացող բայերը :

ԳՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Արտ. չե՛ք չի՛ր մի՛շ Բայրիկը

ԻԶ. ԴԱՍ. — ԽԱՂԱՄ ԲԱՅ

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Եզակի	Կերկայ	Յոճակի
Կը խաղամ		Կը խաղանք
Կը խաղաս		Կը խաղաք
Կը խաղայ		Կը խաղան
	Անցեալ	
Խաղացի		Խաղացինք
Խաղացիր		Խաղացիք
Խաղաց		Խաղացին
	Ապառնի	
Պիտի խաղամ		Պիտի խաղանք
Պիտի խաղաս		Պիտի խաղաք
Պիտի խաղայ		Պիտի խաղան

ՀՐԱՄԱՑԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Խաղամ
Խաղացե՛ք
Խաղանք

ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐ

184. Խոնարհեցէ՛ք կը հազամ բայը բերանացի. կը խնայամ բայը գրաւոր:

185. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — Վայրի եւ պաշտօնաւ ծառեր կազմի, մայրի եղբուն, հաճարի, ցարասի, շոճի թառուս, թուփ, ծառասունի, Կեռասնի, կասկենի, զեղճի, սեւկեւիլի, ճանձնի, թթենի, սպորենի, նշենի, այգի, որթ:

186. Վերոգրեալ բառերուն յարմարները նշանակեցէ՛ք հետեւեալ խօսքերուն մէջ.

Կեռասը . . . ին պտուղն է: — Դեղձը . . . ին պտուղն է: — Սերկեւիլը . . . ին պտուղն է: — Տանձը . . . ին պտուղն է: — Թուփը . . . ին պտուղն է: — Սալորը . . . ին պտուղն է: — Նուշը . . . ին պտուղն է:

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՄԵՄ ՄԱՅՐԻԿԻՆ ԱՆՈՒԱՆ ՅՅԵԸ

Եթէ կ'ուզես որ քեզի տամ
Հիւսուած մանեակ մ'աղուոր փունջէ,
Չունիմ ոսկի, գոհար փարթամ,
Կամ նըւագ մը որ քաղցր հնչէ:

Եթէ կ'ուզես որ քեզ ըսեմ
Թէ կը սիրեմ ըզքեզ անվերջ,
Չունիմ բառեր, ճառեր վըսեմ
Ոչ ալ երգեր չքնաղ ու պերճ:

Սիրտ մը միայն ունիմ փոքրիկ
Երախտապարտ ու անձնըւէր,
Եթէ կ'ուզես, անո՛ւջ մամիկ,
Չայն կը բերեմ քեզի նըւէր:

ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐ

187. ԶՐՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կը լսէք որոտումը, Մտիկը ըրէք հովը ինչ ուժգին կը փչէ ծառերուն զագաթները վար կը ծռին: Հիմայ անծրեւ պիտի գայ. ջանանք որ ճեղ մը գտնենք եւ պատասպարուինք: Հողագործը իր հունձըը ներս պիտի առնէ. շուս շուս սայլերուն մէջ կը լեցնէ իր հասկերը:

188. Խոնարհեցէ՛ք վերոգրեալ բայերէն կը շնորհ որոտումը, վար կը ծռիմ, կը ջանամ:

ԺԸ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՏՂԱՔԸ ԵՒ ՄԵՐՈՒՆԻՆ

Մերունի մը ջաղացքէն տուն կը դառնար, երկանիւ սայլակ մը քաշելով իր ետեւէն. ճամբան դառ ի վեր էր. սայլակին վրայ բեռցուցած էր ալիւրով լեցուն խոշոր պարկեր: Մերունին շատ յոգնած էր և քրտինքը կը հոսէր ճակատէն:

Հինգ պղտիկ տղաք կ'անցնէին նոյն ճամբէն: Տեսնելով որ մարդը չնչասպառ է, ըսին անոր. «Յոգնած կ'երեւաս. պիտի օգնենք քեզի:»

Տղաք սայլակին ետեւէն սկսան հրել իրենց բոլոր ուժով: Հաճոյք մըն էր տեսնել որ այդ պղտիկները իրենց բոլոր ջանքերը կը միացնէին ծերունիի մը օգտակար ըլլալու համար:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

189. Բերանացի եւ գլուռ պասախանցե՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Մերունին հրկէ կը դառնար և թնչ կ'ընէր: — 2. Ճամբան թնչպէս էր: — 3. Սայլակին վրայ թնչ բեռցուցած էր: — 4. Մերունին թնչ վիճակի մէջ էր: — 5. Նոյն ճամբէն ուրիշ ո՞վ կ'անցնէր: — 6. Տղաքը թնչ ըսին ծերունիին: — 7. Տղաքը թնչ ըրին:

190. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — ԵՐԿԻՐԸ

Տիեզերք, աշխարհք, երկրագունտ, բեւեռ, ցամաք, լեռ, ձոր, բլուր, փոս, սառնարան, լիճ, գետ, գետակ, առուակ:

191. Ամբողջացուցե՛ք հետեւեալ խօսքերը վերոգրեալ բառերէն յարմարները գործածելով.

... անհուն է: — ... կըր է: — ... ցուրտ է:

ԻԷ. ԴԱՍ. — ՍԵՌԻ ԵՆԴԻՐ ԵՒ ՆԵՐԿՈՐԾԱԿԱՆ ԲԱՅ

61. Սեռի խնդիրը բառ մըն է որ բային յայնճած գաղափարը կ'ամբողջացնէ, ինչպէս *ձուկ կ'որսաւ, հաց կ'որսեւ*:

62. Բայի մը սեռի խնդիրը գտնելու համար *զո՞ւլ կամ ի՞նչ բանը կը հարցնենք բային եով. ի՞նչ բան կ'որսաւ, ձուկ կ'որսաւ*:

63. Այն բայը որ սեռի խնդիր ունի կը կոչուի *ներգործական բայ*:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

192. Օրինակե՛ք հետեւեալ խօսքեր եւ ստուգածե՛ք ներգործական բայերը.

Գնտակ կը խաղամ, Հագուստ կը հագնիմ, Ծաղիկները կը փրցնեն, Փունջ կը կապեն, Ոտանաւոր մը կ'արտասանեն, Կօշիկներս կը մարբեն, Գտուղ կ'ուտեն, Գիր կը գրեն, Գուլպայ կը հիւսեն, Զուր կը խմեն:

193. Երկրորդ անգամ օրինակե՛ք այս խօսքեր եւ ստուգածե՛ք սեռի խնդիրները:

194. ԶՐՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ուժեղ երկամագործը կրակին մէջէն դուրս կը հանէ երկամէ ձող մը. սայլին վրայ կը դնէ զայն: Քիչ մը ետքը, այդ ձողը նետաղ աղուր բահ մը պիտի ըլլայ:

195. Օրինակե՛ք այս բառեր եւ բ եւ ա գիրերով նշանակե՛ք բայերն ու ամականները:

ԳՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Օգնե՛լ չէ՛ք շփոթե՛լ յարմարները

ԻԸ. ԴԱՍ. — ՁԷՁՈՒՔ ՌԱՅ

64. Չեզոք կը կոչուից այն բայերը որոնք սեռի խնդիր չեն կրնար ունենալ, ինչպէս կը յոգնի՛ր, կը ֆնանա՛ւք:

65. Կարելի չէ հարցնել զո՞վ կը յոգնի՛ր, ի՞նչ բան կը ֆնանա՛ւք. ուստի այս բայերը չեզոք են:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

196. Գտնել հետեւեալ բայերուն մէջէն չեզոք բայերը.

Կը ցատքեն — Բայ կը խոնարհեն — Կը պարեն — Կատուս կը սիրեն — Լեռնէն վեր կ'ելլեն — Աղքատին հաց կու տամ — Համպարը կը վառեն — Կը վախնամ — Յուրտէն կը դողամ — Չուկ կ'որսամ — Վար կ'իյնամ — Հիւր կ'ընդունիմ — Հաւերուն կեր կու տամ — Աչքս կը գոցեմ:

197. Հետեւեալ հինգ բայերուն առջեւ մէյ մէկ սեռի խնդիր դրէք.

Ես . . . կը խաղամ — Սրբուհի . . . կը լուսայ — Դուն . . . կը գիտնաս — Մենք մեր . . . կը սիրենք — Արարի իր . . . կը խնամէ: — Տանը մէջ ես . . . կը շտկեմ:

198. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — Ծովը

Ովկիանոս, ծովածոց, հրուանդան, կը յողամ, նաւահանգիստ, կղզի, թերակղզի, խուժ, ծովաբոյս, փարոս, փոթորիկ, կ'ընկղմի, նաւաբեկութիւն, կը խեղդուի, նաւապետ, նաւասփ, սուզակ, ալիք, փրփուր, թափառ:

199. Օրինակեցէք վերոգրեալ բառերը եւ ստորագծեցէք բայերը:

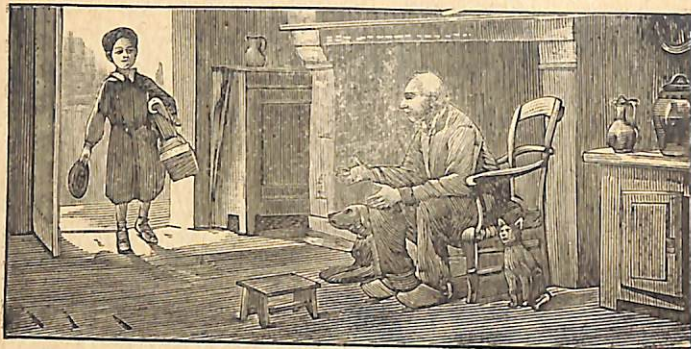
ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԱՍՏՈՒԱ՞՞Ս ԱՍԵՂՄԵՑ

Ծաղիկներն ի՞նչպէս շինած է Աստուած,
Անոնց գոյները ո՞ւրկէց է գըտած:
— Երբ տեսաւ աշխարհքն անգարդ ու անգոյն,
Ժպտեցաւ. բուսան ծաղիկներն իսկոյն:
— Ուրեմն ամէն բան ի՞նչն է ըստեղծեր:
— Ամէն բան, ծովը, լուսինն ու աստղեր:
— Ըզքե՞զ ալ, մայրի՛կ, ի՞նչ շինեց մինակ:
— Հարկա՛ւ, բայց ի՞նչ կայ որ կ'ապշիս ատանկ:
— Ո՛հ, դիւրին գործ չէ ատիկա բընաւ.
Ո՞վ գիտէ Աստուած որքան յոգնեցաւ,
Քանի ամիսներ ու քանի տարի
Որ շինէ քեզ պէս մայրիկ մը բարի:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

200. ԶՐՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Օղբ արք է. առուն կամուխ կ'ելլենք, Թեթեւ հագուստներ կը հագնինք, եւ մեր հօրը հետ ծովագետք կ'երթանք յոգանք առնելու: Ծովուն ջուրը զով է, զմեզ կը կազդուէ. առն կը դառնանք եւ ախորժակով սեղան կը նսինք:

201. Օրինակեցէք այս խօսքերը եւ ստորագծեցէք չեզոք բայերը:

ԺԹ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ԾԵԾ ՀԱՅՐԻԿԸ

Տիրանին մեծ հայրիկը շաբաթէ մը ի վեր հիւր է իրենց: Մեծ հայրիկը յարդէ թիկնաթուռի մը վրայ նստած է. աջ կողմը իրենց շունը, ձախ կողմը կատուն: Ծերունին ձանձրոյթէն կը յորանջէ, որովհետեւ Տիրան դեռ դարձած չէ դպրոցէն: Ինչո՞ւ ուշ մնացեր է արդեօք:

Յանկարծ դուռը կը բացուի. Տիրան ուրախ գուարթ ներս կը մտնէ և ձերունիին վիզը կը փաթթուի: «Խելօք կեցա՞ր, դասերդ գիտցա՞ր», կը հարցնէ մեծ հայրիկը: «Նրկու բարենիշ ստացայ, կը պատասխանէ Տիրան. պատմութիւն մը կը պատմե՞ս ինձի:»

Եւ մեծ հայրիկը, իր թոռնէն գոհ, կը սկսի. «Մէկը կար, մէկը չկար...:»

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

202. Բերանացի եւ գրուոր պատասխանեցէ՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Ո՞ւր նստած է մեծ հայրիկը. — 2. Ի՞նչ տեսակ կենդանիներ կան իր երկու բովուր. — 3. Ծերունին ինչո՞ւ կը ձանձրանայ. — 4. Տիրան ներս մտնելուն պէս ի՞նչ կ'ընէ. — 5. Ի՞նչ կը ինչորէ մեծ հորմէն:

203. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — Անասունը

Անասուն, սննուոր, թռչուն, ձուկ, սողուն, միջառ, թիթեռնիկ, թուլամորթ. վայրի, կասողի, խոտակեր, մսակեր. կը մեծնայ, կը ցատքէ, կը թռի, կը լողայ:

204. Խոնարհեցէ՛ք կը ցատկու եւ կը շողալ բայերը:

ԳՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Թոռնիկը պատմութիւն աւրաբար թիւնն է

ԻԹ. ԴԱՍ. — ՈՒՂԱԿԱՆ ՀՈՒՈՎ

66. Այն ձեւը զոր անունը ունի երբ ենթակայ է կը կոչուի ուղղական հոլով: Այսպէս՝ երբ ըսեմ Տիրան եկաւ, շատ աշակերտներ յաջողեցան, Տիրան եւ աշակերտներ ենթակայ են եւ ուղղական հոլով:

67. Ուղղական հոլովը երբեմն յօդ կ'առնէ երբեմն առանց յօդի կը գործածուի. ջուր քափեցաւ կամ ջուրը քափեցաւ:

68. Ուղղական հոլովը կը նանչցուի ո՞վ կամ ի՞նչ բան հարցումով: Ո՞վ եկաւ. — Տիրան: Ի՞նչ բան քափեցաւ. — Ջուրը:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

205. Ամբողջացուցէ՛ք հետեւեալ պատմութիւնը կէտերուն տեղ պէտք եղած բառերը դնելով.

Ծերունի մը նստած է . . . մը վրայ, կը սպասէ իր . . . որ . . . մնացած է. Տղան ներս կը . . . , և կ'իմացնէ իր . . . թէ . . . ստացած է: Մեծ հայրիկը գոհ իր . . . կը սկսի պատմել. « »

206. Վերագրեալ խօսքերէն զատեցէ՛ք ուղղական հոլովները:

207. Հետեւեալ խօսքերուն մէջ ուղղական հոլով բառեր դրէ՛ք.

. . . կը խածնէ երբ զինքը չարչարեաւ — . . . կը խայթէ երբ զինքը բռնեաւ — . . . կը ճանկոտէ եթէ հետը իյնաս — . . . կը թռչի եթէ իրենց ձօտենաս — . . . կը փախչի երբ շունը տեսէն վազէ: — . . . կը փախչի երբ կատուն տեսէն վազէ:

208. ՋՐՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մեր մայրը միշտ կ'աշխատի որ երջանիկ ըլլանք: Շատ անգամ մեր խաղերուն կը մասնակցի: Երբ ցաւ մը ունենանք կը մխիթարէ՛ զմեզ: Մեր առողջութեան վրայ կը հսկէ եւ մեր թերութիւնները կ'ուզի:

209. Այս գրուցագրութեան բայերը օրինակեցէ՛ք, և դրէ՛ք չէ՛ գո՞րներուն տակ, և դրէ՛ք ներգործականներուն տակ:

69. Այն ձեւը, զոր անունը ունի երբ սեռի խնդիր է, կը կոչուի հայցական հոյով: Այսպէս՝ երբ ըսեմ. *ջուր խնցի, շահ աշակերներ տեսայ, ջուր եւ աշակերներ սեռի խնդիր են եւ հայցական հոյով:*

70. Հայցական հոյովը ուղղական հոյովին ձեւը ունի եւ անոր պէս երբեմն յօդ կ'առնէ, երբեմն չ'առնէր. *աշակերներ տեսայ եւ աշակերները տեսայ:*

71. Հայցական հոյովը կը ճանչցուի զո՞վ կամ ի՞նչ բանը հարցումով: *Ձո՞վ տեսայ. — Աշակերները: Ի՞նչ բանը խնցի. — Ջուրը:*

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

210. Օրինակեցէք հետեւեալ խօսքեր եւ ստորագծեցէք հայցական հոյովները.

Նապաստակը երկչոտ է. — Կատուն ընտանի անատուն է: — Ծառը ունի ոտ եւ ծաղիկ: — Մանուշակը անուշ հոտ մը ունի: — Հաւը զարի կ'ուտէ: — Շունը կը պահպանէ տունը: — Որսորդը զայլը սպաննեց: — Տարին տասերկու ամիս ունի: — Ես դատագիրքս կորսնցուցի:

211. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — Վճատակար անասուններ

Վարագ, գայլ, արջ, աղուէս, արիս, մուկ, օձ արծիւ, իշամեղու, ոսկի եզնակ, մարախ, մրջին, Թրժուր. գիշակեր, կրծող, Թունաւոր. կը լավէ, կը կրծէ, կը վնասէ, կը խայթէ, կ'ապականէ:

212. Վերոգրեալ բառերէն յարմարները ճանակելով ամբողջացուցէք հետեւեալ խօսքեր.

... գիշակեր է: — ... կրծող է: — ... Թունաւոր է: — ... խայթող է:

72. Անունին այն ձեւը որ կը ցուցնէ թէ առական որու կը վերաբերի, սեռական հոյով կը կոչուի: Այսպէս՝ երբ ըսեմ, *ջուրի կաթիլ, աշակերներու գրասեղան, ջուրի եւ աշակերներու սեռական հոյով են:*

73. Եզակիի մէջ, սեռական հոյովը կը կազմուի ընդհանրապէս ի աւելցնելով ուղղականին վրայ. *ջուր, ջուրի:*

74. Յոնականի մէջ, սեռական հոյովը կը կազմուի ընդհանրապէս ու աւելցնելով ուղղականին վրայ. *աշակերներ, աշակերներու:*

75. Սեռական հոյովն ալ երբեմն յօդ կ'առնէ, երբեմն չ'առնէր. *ջուրի կաթիլ, ջուրին կաթիլը: Աշակերներու գրասեղան, աշակերներուն գրասեղանը:*

76. Սեռական հոյովը կը ճանչցուի որո՞ւն հարցումով: *Որո՞նք գրասեղանը. աշակերներուն: Որո՞նք կաթիլը. ջուրին:*

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

213. Օրինակեցէք հետեւեալ խօսքեր եւ ստորագծեցէք սեռական հոյովները.

Նուարդին եղբայրը դպրոց գնաց Տիրանին մեծ հարիկը պատմութիւն մը պատմեց: Մեր պարտէզին ծառերը ծաղիկ տուին: Երկիրին երեսը ամպ մը չկար: Մարգագետնին խոտերը բուսեր են:

214. Յարմար սեռական բառեր գրեցէք հետեւեալ խօսքերուն մէջ.

... մեծ հայրիկը հիւր է իրենց: — Տիրան ... վիզը կը փաթթուի: — ... աջ կողմը շունը կեցած է:

215. ԶՐՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Տուներուն ամիսը ծիւնով ծածկուած է: Թռչուններուն երգը շահ կը սիրեմ: Սագերուն հակիթը խոշոր կ'ըլլայ: Սիրամարգներուն փետուրները սքանչելի են: Աքաղաղներուն ձայնը հնչուն է:

216. Եզակիի վերածեցէք այս զուգագրութեան յոնական սեռականները:

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԲԱՐԻ ՔՈՑԵԸ

Խոր սուգի մէջ են երկու որբ աղջիկ.
Աւանդ, մայրիկնին մեռած է դեռ նոր,
Եւ մեծ աղջիկը տեղն անցած իր մօր
Խընամբ կը տանի քրորջն իր փոքրիկ:

Կ'ուզէ որ ըլլայ քոյրը միշտ մաքուր.
Ինք առտուն կանուխ կ'ելլէ ամէն օր,
Կը լըւայ դէմքը ու ձեռքերն անոր
Կը սանտրէ խարտեաչ մազերը գանգուր:

Քոյրը չի թողուր ճամբան սուանձին.
Կը բռնէ ձեռքէն որ չելլէ սահի
Կամ գետինն ինայ վտանգ պատահի,
Եւ կ'երթայ մինչև դուռը դպրոցին:

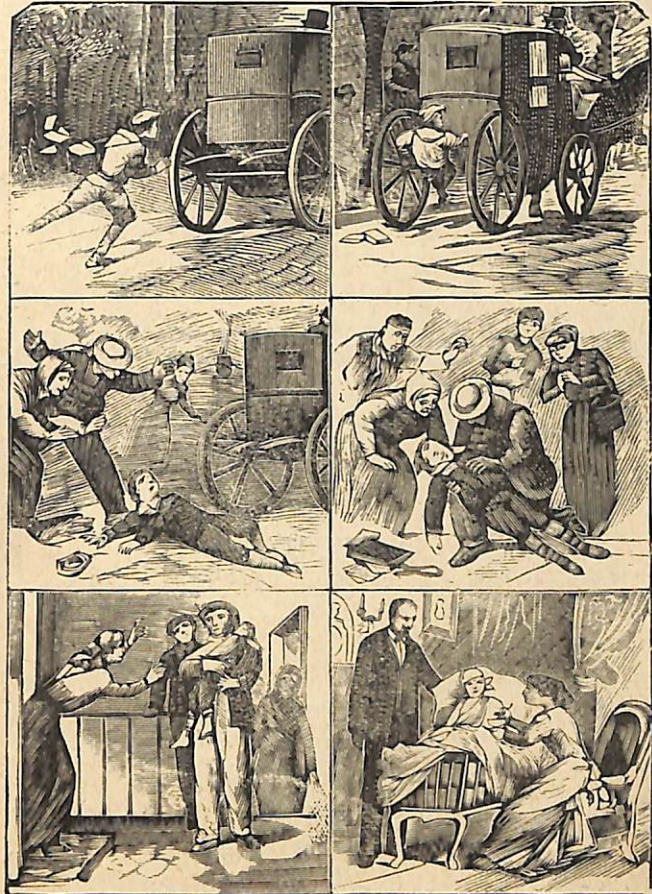
Ու ճըմեռ օր մը, ցուրտին տակ սաստիկ,
Դպրոցին առջև կեցած դրբան քով,
Քիթը կը սեղմէ իր թաչկինակով,
Ու կ'ըսէ անոր. «Խընջէ՛ շուտ, քուրիկ:»

ԳՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Արի՛ք հաջողութիւններով ձեր խնայող

ԲԵՐԱՆԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾԻ ՊԱՏԿԵՐԻ ՎՐԱՅ

ԱՆԱՌԱԿ ՏՂԱՆ

Բերանացի պատկերէք ինչ որ կը տեսնէք այս վեց պատկերներուն մէջ:

Ի. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ԵՌԻՆԸ ԵՒ ԶԱԳԱՐԸ

Պզտիկ ճագար մը իր որջին դուռը նստեր օդ կ'առնէր: Դուրսէն միայն իր վարդագոյն ցուռը կ'երեւար: Որսի շուն մը զայն իր որջէն դուրս հանելով՝ բռնելու համար ըսաւ. «Եկ՛ուր, ազուորիկ ճագարս, եկուր քեզի հետ վազենք: Զքեզ անանկ մարգագետին մը տանիմ ուրտեղ հոսկէ աւելի կակուղ խոտ կայ. ուզածիդ չափ կ'ուտես:» Ճագարը իմաստութեամբ պատասխանեց. «Իմ հայրիկիս ու մայրիկիս որջին մօտերը բուսած խոտը ամէնէն համուիլ է: Անդի՛ն կորսուէ. ես զքեզ չեմ ճանչնար: Ես մի՛նակ բարեկամներուս խրատը մտիկ կ'ընեմ:»

ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐ

217. Բերանացի եւ գրաւոր պատասխանեցէք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Պզտիկ ճագարը ի՞նչ կ'ընէր: — 2. Ի՞նչ բան կ'երեւար դուրսէն — 3. Որսի շունը ի՞նչ ըրաւ: — 4. Շունը ի՞նչ կ'ուզէր ընել: — 5. Ճագարը ի՞նչպէս կը գտնէ իր որջին մէջ բուսած խոտը: — 6. Ճագարը մի՛նակ որո՞նց խրատը մտիկ կ'ընէ:

218. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — Օգտակար անասուններ

Ողնի, խլուրդ, դոզոշ, բու, ծիծեռնակ, խայտիս, տխակ, եկքանիկ, մեղու, շերամ:

219. Գրեցէք այս բառերուն եզակի եւ յոնակի սեռականները:

ԳՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Սիրելի ճագարս, եկուր քեզի հետ վազենք:

77. Բացառական հոլով է անունին այն ձեր ո՞ր կը ցուցնէ թէ բան մը ո՞ւրիկե կու գայ, որմե՞ կը ստացուի, եւայլն: Այսպէս երբ բսեմ Հացը Տիրանէն առի, բացառական հոլով գործածած կ'ըլլամ:

78. Բացառական հոլովը կը կազմուի թէ եզակիի եւ թէ՛ յոնակիի մէջ ուղղականին վրայ է ձայնաւորը աւելցնելով, ընդհանրապէս յօղով. Տիրանէն առի, շուկայէ՛ն գնեցի, աշակերտներէ՛ն ստացայ:

79. Բացառական հոլովը կը նանչցուի գլխաւորաբար որմե՞, ուրիկե՞ հարցումներով: Ո՞րմե՞ առի. Տիրանէն: Ո՞ւրիկե՞ գնեցի. շուկայէն:

ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐ

220. Օրինակեցէք հետեւեալ խօսքերը եւ ստորագծեցէք բացառական հոլովները.

Դպրոցէն կը վերադառնամ — Լեռնէն վար կ'իջնեմ — Ուսուցիչէս դաս կ'առնեմ — Մեծերուն խրատներէն օգուտ կը բաղեմ

221. Հետեւեալ խօսքերուն մէջ յարմար բացառական հոլով բառեր գրեցէք.

... գիրք մը առի — ... ծաղիկ ժողվեցի — ... չուր կը բաշեմ

222. ԶՐՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Շունը կ'ընէ. Մարգագետինն մէջ կակուղ խոտ կայ. եկուր հոն երեւանք: Ճագարը իր որջէն չի հեռանար. Իր մօրմէն լսած խրատը միտքը պահած է. Իր որջին խոտերէն կ'ախորժի եւ ունեցածէն գոհ է:

223. Օրինակեցէք այս գրուցագրութեան բացառական հոլովները:

ԼԳ. ԴԱՍ. — ԳՈՐԾԻԱԿԱՆ ՀՈՒՆՈՎ

80. Անուանին այն ձեւը որ կը ցուցնէ թէ գործողութիւն մը որո՞ւն ձեւով կամ ինչո՞վ կը կատարուի **Գործիական հոշով** կը կոչուի: Այսպէս երբ ըսեմ *Յորենը հանգուի կը հնձուի, խոտերը այլեւի կը փոխադրուին*, — *մանգաղով, սայլերով* գործիական հոշով են:

81. Գործիական հոշովը կը կազմուի ուղղականին վրայ ո՞վ աւելցնելով թէ՛ եզակիի եւ թէ՛ յոճակիի մէջ. *Մանգաղ, մանգաղի. սայլեր, սայլերի:*

82. Գործիական հոշովը կը ճանչցուի ի՞նչ բանով հարցմամբ. *Ի՞նչ բանի կը հնձես, — մանգաղով. Ի՞նչ բանի կը փոխադրես*, — *սայլերով:*

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

224. Օրինակեցէ՛ք հետեւեալ խօսքերը եւ ստորագծեցէ՛ք գործիական հոշովները.

Ես կառքով կը ճամբորդեմ — Դուք ոտքով երկար պտոյտներ կ'ընէք: — Ես զիրքերով ժամանակ կ'անցընեմ: — Ձեռագործով զբաղիլը շատ հանելի բան է:

225. Գործիական հոշովներով ամբողջացուցէ՛ք հետեւեալ խօսքերը.

Հօրէն . . . ջուր բաշցի: — . . . կը հնձեն ցորենը: — Ծովուն վրայ . . . կը ճամբորդեն: — Զուրը . . . կը խմենք:

226. ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ. — ԱՐՃԱԿՈՒՐՂ

Արձակուրդ, դադար, հանգիստ, հանդէս, խաղ, պոյոս, կը ճամբորդեմ, կը զբօսնում, կը զուարճանամ:

227. Վերագրեալ անուններուն եզակի եւ յոճակի գործիականները գրեցէ՛ք:

ԼԳ. ԴԱՍ. — ԱՆՈՒՆԻՆ ՀՈՒՆՎՈՒԾԸ

83. Երբ անունի մը զանազան հոշովները շարեմէ՛ սակե՛ սակ, անունը *հոշոված* կ'ըլլան:

84. Անունի մը զանազան հոշովները կը կոչուին *հոշովում:*

85. Սովորաբար անունները հետեւեալ կերպով կը հոշուին.

	Եզակի	Յոճակի
<i>Ուղղ. Հայց.</i>	<i>Հաց</i>	<i>Հացեր</i>
<i>Սեռական</i>	<i>Հացի</i>	<i>Հացերու</i>
<i>Բացառական</i>	<i>Հացի</i>	<i>Հացերի</i>
<i>Գործիական</i>	<i>Հացով</i>	<i>Հացերով</i>

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

228. Հետեւեալ խօսքերուն մէջ յարմար բառեր գրեցէ՛ք, եւ ինչ հոշով ըլլալը նշանակեցէ՛ք.

Երբ մեր . . . սկսի շատ պիտի զուարճանանք: — Ամէն օր . . . պտոյտ պիտի ընենք ծովուն վրայ: — . . . մեծ հայրիկը պատմութիւններ պիտի պատմէ մեզի: — Պարտէզին մէջ . . . պիտի ուտենք: — Մօտակայ . . . խաղող պիտի բերեն մեզի համար:

229. ԶՐՈՒՑԱԳՐՈՒՅԻՒՆ

Այս շարժու մեր դասերը կ'աւարտին: Մրցանակի հանդէսը պիտի ուրախացնէ զմզ: Ես իմ նոր զգեստներովս պիտի ներկայանամ: Գեղեցիկ ոտանաւոր մը պիտի արտասանեմ: Ուրախ սրտով պիտի մեկնիմ դպրոցէն:

230. Օրինակեցէ՛ք այս խօսքերուն անունները եւ իւրաքանչիւրին հոշով գրեցէ՛ք թէ ի՞նչ հոշով են:

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՃՊՈՒՌՆ ՈՒ ՄԻՋԻՒՆԸ

Սաստիկ էր ձրմեռ
 Հովր կը փրչէր.
 Ճրպուռն անօթի, մերկ ու անպաշտպան
 Կամաց մը զարկաւ մրջիւնին դըրան.
 «Բնաց, կ'արաչեմ բեզ
 Տուն տեղ չունիմ ես.
 Սաստիկ ձիւն կու գայ,
 Կ'ըսէր անիկա»
 Բնաց դուռըդ, բուրիկ, ինձ անկիւն մը տուր
 Մինչև որ անցնի ձրմեռը տըխուր
 Վարձքի փոխարէն կ'երգեմ ես երգեր
 Եւ կ'ըլլամ բեզի օգնական ընկեր»
 Ու մինչ ճրպուռը լեզու կը Թափէր
 Ձայնով մ'անհամբեր,
 Մրջիւնը պողաց
 Ինք իրով ելած.
 «Ես գիշեր ատեն դուռըս չեմ բանար
 Հաճոյք չեն տար ինձ ոչ երգ, ոչ բընար.
 Ձուր տեղ կ'աշխատես
 Օ՛ն, հանդարտ Թող գիտ»
 Ճրպուռն հոն միւսակ
 Մընաց ձիւնին տակ

* *

Երբ դուռը բացաւ մրջիւնը առտուն
 Որպէս զի աւլէ դէզը ձիւներուն
 Դժբախտ ճպուռը տեսաւ հոն սառած,
 Եւ շատ ցաւ զգաց
 Մեծ աշխատանքով բաշեց զայն խկոյն
 Ու բերաւ իր տուն.
 Փորրիկ մարմինը իր կըրակին բով
 Դըրաւ խընամբով
 Բայց զուր կ'աշխատէր
 Ինք Աստուած մը չէր
 Որ կեանք տար անոր
 Կամ հոգի մը նոր

* *

Այն օրէն ի վեր ճրպուռներն ունին,
 Երբ ձրմեռը գայ, անձրեւին, ձիւնին,
 Մրջիւններուն բով
 Տունիկ մ'ապահով:

ԳՐԻ ՕՐԻՆԱԿ

Գլխաւորը / ղէ /

ՅԱՆԿ ՆԻՒԹԵՐՈՒ

ՍՈՐՎԵԼԻՔ ԲԱՌԵՐ

ԱՆՈՒՆՆԵՐ	Էջ	ԲԱՅԵՐ, ԱՆՈՒՆՆԵՐ, ԱՓԱԿԱՆՆԵՐ	Էջ
4. Դպրոցական նիւթեր	8	16. Գործողութիւններ	38
2. Դպրոցը	40	17. Լոյս եւ ջառագիւց	40
3. Ընթացիկը	42	18. Բնակարան	42
4. Դպրոցական ընկերներ	44	19. Կարասիներ եւ սպասներ	44
5. Ընթացի անասուններ	46	20. Գործիներ	46
6. Մարմինը	18	21. Հողագործութիւն	48
7. Հագուստը	20	22. Բոյսեր	50
8. Ուսելիք եւ խմելիք	22	24. Ծաղիկներ	54
		22. Բանցարեղէններ	56
ԱՓԱԿԱՆՆԵՐ ԵՒ ԱՆՈՒՆՆԵՐ		23. Մշակուած հողը	58
		24. Հացաբոյսեր	60
9. Գոյները	24	25. Վայրի եւ պսպասու ծառեր	62
10. Ձեւերը	26	26. Երկիրը	64
14. Տղոց յասկու քիւններ	28	27. Ծովը	66
12. Անասունի յասկութիւններ	30	28. Անասունը	68
13. Արուեսներ	32	29. Վնասակար անասուններ	70
14. Արհեստներ	34	30. Ոգակար անասուններ	74
15. Առեւտուրով զբաղողներ	36	34. Արձակուրդը	76

ՔԵՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԵՐ

4. Բառեր	9	13. Գերանուններ քիւր	36
2. Գիրեր	11	14. Բայ եւ ենթակայ	39
3. Անուն	13	15. Բային քիւր	40
4. Հասարակ եւ յասուկ անուն	15	16. Ա. Գէմք	43
5. Անուններ քիւր	17	17. Բ. Գէմք	44
6. Յոնականի ձեւեր	19	18. Գ. Գէմք	45
7. Յօդ	21	19. Ժամանակը	49
8. Որակական ամական	25	20. Ներկայ եւ անցեալ	50
9. Թուական ամական	27	24. Ապառնի	51
10. Ցուցական ամական	29	22. Եղանակը	55
14. Սացական ամական	34	23. Հնձեմ բայ	56
12. Գերանուն	35	24. Էական բայ եւ ստորոգելի	57
		25. Խօսիմ բայ	64

26. Խաղամ բայ	62	30. Հայցական հոլով	70
27. Սեռի խնդիր եւ Ներգործական բայ	65	31. Սեռական հոլով	71
28. Չեզոք բայ	66	32. Բացառական հոլով	75
29. Ուղղական հոլով	69	33. Գործիական հոլով	76
		34. Անունին հոլովումը	77

Ը Ն Ք Ե Ր Ց ՈՒ Ա Մ Ն Ե Ր

1. Մեր դասարանը	8	12. Ջիւնագնահակներ	34
2. Տիրան եւ Նուարդ	10	13. Նուրերը	38
3. Մտնուր աղջիկ մը	12	14. Տիրանին դասընկեր	42
4. Տղան եւ կասուն	14	15. Հունձեր	48
5. Տիրանին շուներ	16	16. Խնձորենին	54
6. Անննազանդ ճագարը	18	17. Մեծ մայրիկին անուան սարեղարձը	60
7. Մայրիկը	20	18. Տղամը եւ ծերունին	64
8. Գայլը եւ ուլը	24	19. Մեծ հայրիկը	68
9. Ճաշը	26	20. Շուներ եւ ճագար	74
10. Թիթեռնիկը եւ ճաննիկը	28		
11. Նուարդին սենեակը	30		

Ա Ր Տ Ա Ս Ա Ն ՈՒ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

1. Մանկան աղօթքը	2. Ասասուր	9
2. Շերամը եւ սարդը	2. »	41
3. Տղան եւ կասուն	2. Ասասուր	44
4. Անննազանդ ճագարը	2. »	48
5. Մայրիկս անուշ	2. »	22
6. Գայլը եւ ուլը	2. »	24
7. Թիթեռնիկը եւ ճաննիկը	2. »	28
8. Երէ պարիկ ըլլայի ես	2. Ասասուր	32
9. Բարի՛ մանկիկ, ինձ դուռդ բաց	2. »	37
10. Կոսրած հայիին	2. »	41
11. Իմ գառնուկիս	2. »	46
12. Ջահիկը	2. »	53
13. Պուպրիկս	2. »	58
14. Մեծ մայրիկին անուան տղայ	2. »	63
15. Ասուրձ ստեղծեց	2. »	67
16. Բարի հոյրը	2. Ասասուր	72
17. Ճպուռն ու մրջյունը	2. »	78

Բ Ե Ր Ա Ն Ա Տ Ի Պ Ա Տ Ս ՈՒ Ա Մ Ք Պ Ա Տ Կ Ե Ր Ի Վ Ր Ա Ց

1. Բարեսիրտ տղան	13	8. Բարեգործու քեան հանդիւր	33
2. Մի՛ չարչարէ՛ք անասունները	17	9. Գրացիին մեղուի փերակները	47
3. Անյոտեմ աղջիկը	19	10. Քաջասիրտ տղայ մը	52
4. Պարկե՛տ տղան	21	11. Բարեսիրտ ընկեր	53
5. Արժանի պատիժը	23	12. Վատկոսը	59
6. Մի՛ դպչիր լուցիկներուն	27	13. Անառակ տղան	73
7. Պատժուած գողը	31		

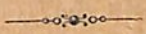

5873

Պ. ՊԱԼԵՆՑ

ԳՐԱՎԱՑՈՒՄ-ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ

Կ. Պոլիս, Չագնագնչար եօգուշու, Թիւ 20

ՄԵՐ ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՅԻՒՆՆԵՐԸ

Գրասուն կենդանի լեզուներու ուսուցումը դիւրացնելու նպատակով, ծանօթ մասնագէտներու պատրաստել տուած է Եւրոպայի մեթոսով դասագրիւք, որոնց առաջին մասը պիտի կազմէ.

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԸ ԻՆՔՆ ԻՐՄՈՎ ՍՈՐՎԵԼՈՒ

ՆՈՐԱԳՈՅՆ ԳՍՍԸՆԹԱՅԻՐ

Le Français, cours complet pour l'enseignement direct de la langue Française :

- 1re année, cours préparatoire (partie de l'élève) 1 vol.
- 2me " " moyen " " " 1
- 3me " " supérieur " " " 1
- Partie du maître (les trois années en un seul volume).

Այս գործը մասնուի քաղ է աղէն, եւ ՄՕՏ ՕՐԷՆ լոյս կը տեսնէ, եւկ յայտարարւար. —

Ս.ՈՃԵՆԻ ՔԱՆԱՐԱՆ	Ֆրանսերէնէ Հայերէն
»	Հայերէնէ Ֆրանսերէն
»	Ս.ՍԳԻԻԵՐԷՆԸ Հայերէն
»	Հայերէնէ Ս.ՍԳԻԻԵՐԷՆԸ
»	ԳԻՐԺԱՆԵՐԷՆԸ Հայերէն
»	Հայերէնէ ԳԻՐԺԱՆԵՐԷՆԸ

Ինչպէս նաեւ դիւրուսոյց դասընթացք մը
ԳԻՐՄՈՆՆԵՐԸՆԻ ուսման համար:

Գիւն 3 որշ.

معارف عمومية نظادت جليله سنك ٢٤ ربيع الاخر ١٣٢٥ و ٢٤ مايس
١٣٢٣ تاريخي و ١٠٧ نومروى رخصتنامه سيله طبع اولشمدر